

Resultatanalys utvecklingssam-
arbete med delar av Sydöstasien

Sydöstasien 1999–2003

Innehåll

1. Inledning.....	3
1.1 Utgångspunkter för sidas uppdrag.....	3
1.2 Struktur och metod	4
2. Övergripande resultatanalys	5
2.1 Samarbetets in riktning och omfattning	5
2.2 Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete.....	5
2.3 Krediter	7
2.4 Internationella kurser	7
2.5 Stöd via enskilda organisationer	7
3. Resultatanalys Indonesien	10
3.1 Samarbetets inriktning och omfattning	10
3.2 Resultatanalys.....	12
4. Resultatanalys Östtimor.....	18
4.1 Samarbetets inriktning och omfattning	18
4.2 Resultatanalys.....	19
5. Resultatanalys Filippinerna	24
5.1 Samarbetets inriktning och omfattning	24
5.2 Resultatanalys.....	26
6. Resultatanalys Thailand	31
6.1 Samarbetets inriktning och omfattning	31
6.2 Resultatanalys.....	33
7 Resultatanalys Burma	38
7.1 Samarbetets inriktning och omfattning.....	38
7.2 Resultatanalys	39
8. Resultatanalys regionalt samarbete Sydostasien	41

Utgiven av Sida 2005

Asienavdelningen

Författare: Regionavdelningen för Asien

Tryckt av Edita Sverige AB, 2005

Artikelnummer: SIDA4627sv

Denna publikation kan laddas hem/beställas från www.sida.se/publikationer

1. Inledning

1.1 Utgångspunkter för sidas uppdrag

I regeringsbeslut UD2004/25366/ASO ges Sida i uppdrag att utveckla förslag till en regional strategi för samarbete med delar av Sydostasien. Strategin ska ersätta de fyra strategier som löper ut under 2004–2005 för bilateralt samarbete med Filippinerna, Indonesien, Thailand och Öst-timor samt omfatta regionalt samarbete och även bilateralt samarbete med Burma. Strategiuppdraget omfattar en översiktlig resultatanalys av utvecklingssamarbetets resultat och effekter under föregående strategiperioder i förhållande till de mål som sattes upp. Analysen ska särskilt fokusera på de områden som prioriteras under kommande strategiperiod.

I regeringens proposition 2002/03:122, Gemensamt Ansvar: Sveriges Politik för Global Utveckling, (PGU), fastställs att målet för det svenska utvecklingssamarbetet är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Politiken skall präglas av ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv på utveckling.

Inom ramen för det övergripande målet för Sveriges utvecklingssamarbete anges i uppdraget att målsättningarna för samarbetet med regionen är att:

- öka förutsättningarna för att långsiktigt minska fattigdomen (det första millenniemålet), inklusive en social utveckling för millenniemålets målgrupper;
- bidra till demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna;
- bidra till att minska miljöskadorna;
- bidra till att skapa förutsättningar för att hantera gränsöverskridande problem såsom HIV/AIDS, trafficking o. dyl.;
- bidra till att minska konfliktrisker eller till konflikthantering;
- främja samarbete inom regionen, samt mellan regionen och EU och/eller Sverige inom områden som är relevanta i ett utvecklingsperspektiv.

Samarbetet under perioden 1999–2003 har övergripande styrts av regeringens Asienstrategi (1999) samt ”Framtid med Asien – en uppföljning av regeringens Asienstrategi” (2002). Dessa dokument kommer även under den kommande strategiperioden att utgöra styrinstrument för samarbetet med Sydostasien.

Resultatanalysen ska enligt uppdraget omfatta en bedömning av svenska komparativa fördelar för att se hur olika erfarenheter, kompetenser och resurser kan tas till vara och samverka. KTS-, kredit, garanti- och kurs-instrumenten anges vara av särskilt intresse. Analysen bör vidare beakta erfarenheter som gjorts av andra länder och multilaterala aktörer samt omfatta en bedömning av givarkoordineringen.

1.2 Struktur och metod

Inledningsvis (kapitel 2) innehåller denna skrivelse en kort sammanfattande analys av hela samarbetet med regionen, samt reflektioner över olika samarbetsformer. Därefter följer separata resultatanalyser av samarbetet med de fyra berörda länderna, det humanitära stödet till Burma och det regionala samarbetet.

I de landsvisa resultatanalyserna, samt analysen över det regionala programmet, redovisas samarbete finansierat från anslagen för humanitärt stöd och stöd via enskilda organisationer separat, liksom krediter. Övrigt stöd redovisas per sektor. Noteras bör att svenska enskilda organisationer i vissa fall har erhållit stöd både genom anslaget för enskilda organisationer, då med en egeninsats om 20%, och andra anslag, främst det humanitära.

Tabellerna under ”Samarbetets omfattning och inriktning” redovisar totalbelopp, inklusive anslagen för humanitärt stöd och stöd via enskilda organisationer, per huvudsektor enligt klassificeringen i Sidas ekonomi- och planeringssystem. Dessa totalbelopp inkluderar på länderna fördelade medel från regionala och globala insatser (till exempel internationella kurser, ITP) liksom mindre insatser, såsom studier, uppföljningar och förberedelser. Den detaljerade resultatanalysen för de enskilda länderna inkluderar endast mer omfattande landspecifika insatser varför de sammanlagda beloppen inte motsvarar totala utbetalningar per land. Vad avser det regionala samarbetet omfattar tabellerna i kapitel 8 endast utbetalningar som härrör från insatser klassificerade som regionalt Sydostasien och insatser som bedöms i huvudsak eller till stor del beröra Sydostasien. I textavsnitten redogörs också för insatser som är av relevans för länderna i Sydostasien även om de inte i första hand avser regionen.

Alla belopp är i miljoner svenska kronor om inget annat anges.

2. Övergripande resultatanalys

2.1 Samarbetets in riktning och omfattning

Det är svårt att göra en samlad analys av effekterna av det bilaterala samarbetet då det, med undantag för Östtimor, varit småskaligt och relativt splittrat. De valda, i huvudsak efterfrågestyrda, formerna för samarbetet har bidragit till detta. En sammanfattande slutsats som kan dras är att kontraktfinansierat tekniskt samarbete, KTS, i synnerhet i dess nuvarande form, inte kan förväntas skapa en sådan volym i samarbetet som eftersträvas. I två fall har förberedande studier och planer utförda inom ramen för KTS-projekt legat till grund för investeringar finansierade under givarprogram. I Filippinerna har ett flertal KTS-insatser inom ett och samma relativt begränsade område (avfallshantering) förmått generera stort intresse för fler projekt men för att uppnå volym bör finnas utrymme för kompletterande större program i samarbete med andra organisationer, fr.a. de multilaterala finansieringsinstitutionerna. I Indonesien frångicks KTS-principen i stor utsträckning och ett relativt omfattande samarbete på demokratiområdet, bilateralt och genom multilateraler, bedöms ha haft positiva effekter. På Östtimor har det svenska stödet, samordnat och samfinansierat med andra givares, spelat en avgörande roll för återuppbyggnad och för ett fungerande samhälle. Det regionala samarbetet har ökat över åren. Det regionala programmet, inklusive forskningssamarbetet, har varit relativt betydande på miljö- och naturresurssidan, och bedöms ha underlättat ett fördjupat och breddat samarbete mellan länderna och mellan olika organisationer i regionen.

Totalt har utbetalningar gjorts 1999–2003 motsvarande ca 1000 miljoner kronor för det samarbete med Sydostasien som omfattas av denna resultatredovisning. Av detta belopp avser drygt 1/3 regionalt samarbete.

2.2 Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete

Det svenska bilaterala samarbetet, humanitärt stöd undantaget, med tre länder i regionen, Filippinerna, Thailand och, om än i mindre utsträckning, Indonesien, har främst utgjorts av KTS. Åtagande- och utbetalningsnivåerna i samtliga länder har dock varit lägre än vad som förutsågs i respektive landstrategi. För KTS-insatser i dessa länder utbetalades år 1997 71,5 mkr och år 2003 20,9 mkr, eller en minskning med ca 70 %. Detta kan jämföras med utbetalningarna för hela KTS för samma år: 1997 173,9 mkr och 2003 106,9 mkr eller en ungefärlig minskning på knappt 40%.

Den enskilt viktigaste orsaken till denna nedgång är förändrade regler för upphandling. Tidigare kunde svenska konsulter tillsammans med mottagaren formulera och presentera ett projekt, som sedan godkändes av BITS/Sida utan upphandling. Alla projekt var inte av detta slag men tillräckligt många för att det skulle påverka handläggningstiden och därmed antal beslutade/startade projekt per år. När upphandlingsrutinerna stramades upp minskade antalet projektförslag, eftersom mottagarna inte längre fick hjälp med projektformuleringen. De projektförslag som erhålls kräver mer behandling för att kunna bli beslutsfäiga. Anbudsunderlag måste bearbetas och upphandlingsprocessen i sig är tidskrävande och arbetsam för mottagaren. Till vad ovan sagts kommer att KTS som samarbetsform har haft omgärdats av ett delvis av Sida självpåtaget regelverk som inte varit anpassat till mottagarnas behov och skiftande förutsättningar. Svårigheter att möta kravet på lokalkostnadsfinansiering har också bidragit till den minskade efterfrågan.

Strategierna för de berörda sydöasiatiska länderna begränsade samarbetsområdena till MR och demokratisk samhällsstyrning och miljö. Det är tveksamt om Sveriges resursbas inom MR och demokrati är tillräckligt stor och användbar för KTS. På förvaltningssidan, till exempel statistik och lantmäteri är situationen bra. Erfarenheterna på miljöområdet är positiva. Svenska kunskaper är kända i vissa kretsar, fr.a. i Filippinerna. Det finns en efterfrågan på bland annat miljöprojekt i Agenda 21-andan, såsom avfallshantering, vilken nu överstiger vad som är möjligt och lämpligt att genomföra.

Sida har tagit fasta på den negativa utveckling som konstaterats ovan och initierat ett antal förändringar för att förbättra förutsättningarna för KTS-samarbete. En aktiv satsning gjordes 2003 genom fältpostering av en regionalt ansvarig KTS-rådgivare. Under 2004 har miljöseminarier anordnats i Jakarta och Manila. Detta har inneburit en ökad portfölj av projektförslag och planerade projekt men har ännu i liten utsträckning ökat det aktiva KTS-programmet.

Erfarenheterna av KTS-samarbete bland annat i Sydostasien har bidragit till att Sida nu arbetar med att utveckla flexibla former för att på ett bättre sätt svara mot mottagarnas behov, att använda KTS för mer långsiktiga och programinriktade insatser, att – utöver genomgång av upphandlingsreglerna – se över vad som kan göras för att förenkla handläggningen och förkorta handläggningstiderna.

I första hand bör mallar och rutiner anpassas till samarbetsformer som KTS så att det blir enklare för Sida och samarbetsparterna att använda dem. KTS-insatser avser processinriktade insatser och det är i huvudsak fråga om kompetens- och kapacitetssuppletering. Det är omöjligt och inte ens önskvärt att i detalj definiera ett projekt, än mindre att förutse innehållet i fas två och kanske fas tre. Det är fråga om processinriktade projekt där samarbetet mellan myndighet eller konsult och mottagare skapar dynamik, utveckling och tydligt ägandeskap. Utan att ge avkall på mottagarens ägandeskap gäller det att finna praktiska och väl fungerande former för upphandling. I fråga om myndighetssamarbete bör även enklare upphandlingsrutiner utarbetas.

KTS' framtida roll i regionen, och överlag i samarbetet, är under diskussion. Sida kommer under första halvåret 2005 se över formerna för och organisation av samarbete med övriga länder, däribland KTS. Under den aktuella perioden, 1999–2003, har KTS-stöd till enskilda länder globalt utbetalats med 561 MSEK, varav en knapp fjärdedel totalt till Sydostasien. Länder med största andelen KTS är Kina och Mongoliet.

2.3 Krediter

Det kreditfinansierade samarbetet i regionen har varit inriktat på att stödja finansieringen av investeringar i Filippinerna, Indonesien och Thailand. Krediter till länderna föreskrivs en förmånlighetsgrad uppgående till 35 procent.

Det finns en rad föreskrivna regler för att svenska krediter ska komma i fråga: svenskt företag ska vinna internationell upphandling, i normalfallet ska finansieringen vara bunden till 70 procent svenska leveranser, projektet ska vara definierat i detalj och uppfylla Sidas regler och policies, Exportkreditnämnden (EKN) ska godkänna kreditrisken, mottagarlandet godta finansieringsvillkoren och betala EKN-premie och bankavgifter. Dessa omfattande krav har gjort kreditinstrumentet mindre konkurrenskraftigt och mer sällan använt i regionen. Under perioden 1999–2003 har endast en kredit beviljats för ländergruppen och en utbetalning gjorts på en tidigare beviljad kredit.

En översyn av kreditinstrumentet skall genomföras vilken förväntas resultera i större flexibilitet.

2.4 Internationella kurser

Antalet deltagare globalt liksom från regionen i internationella kurser (ITP) visar på en neråtgående trend. 2001 uppgick totala antalet deltagare till 1737, 2003 endast till 1445. För Asien är motsvarande siffror 562 och 504. Det finns flera orsaker till detta. En förklaring är förändringar i upphandlingsreglerna. Utbildningar kan numera inte avropas direkt utan måste upphandlas i enlighet med Lagen om Offentlig Upphandling. Handläggarkapaciteten för detta är begränsad. Det finns också olikheter när det gäller kursutbudet, som vissa år gynnar deltagande från vissa regioner. För Sydostasien är en förklaring också att det i samband med krisen 1997 gjordes undantag från kravet på egenfinansiering av resor för länder i regionen. När kravet åter infördes efter krisen ebbat ut var intresset för kursdeltagande på vissa håll svagare.

Antalet ITP-deltagare, inklusive från regionen, förväntas dock stiga från och med 2004. Nya upphandlingar görs nu för en period om tre till fem år i stället för årsvis vilket gör det möjligt att ha fler kurser på gång samtidigt. För 2003 uppgick antalet globala kursprogram till 51, medan de för 2004 uppgår till 60.

2.5 Stöd via enskilda organisationer

I augusti 2001 arrangerade Sida på regeringens uppdrag konferensen ”Framtid med Asien” under det övergripande temat ”de enskilda organisationernas roll i samhällen i förändring. Konferensens underteman var: folkliga rörelsers roll i värnandet av mänskliga rättigheter; folkliga rörelsers legitimitet; strategiska val i förändringsarbetet. Det övergripande syftet var att fördjupa relationerna mellan svenska och asiatiska organisationer, med målet att ömsesidiga relationer som inte förutsätter bistånd skulle utvecklas. Ett bestående resultat av konferensen ligger i den önskan som uttrycktes inte minst från de asiatiska deltagarna, om fler möjligheter till möten över såväl organisationsgränser som nationella gränser.

Målet med Sidas stöd till svenska enskilda organisationers (EO) utvecklingssamarbete är att stödja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka lokala organisationers kapacitet i de länder man verkar. Sidas anvisningar för bidrag till enskilda organi-

¹ Förmånlighetsgrad beräknad med en formel bestående av komponenterna ränta, amorteringsfri period och återbetalningstid

sationers utvecklingssamarbete betonar vikten av att inom samarbetet stödja både en organisatorisk utveckling och kompetensutveckling på sakområdet. Sidas bidrag till organisationerna fördelas på 80/20 basis, d.v.s. Sida finansierar 80% medan den svenska organisationens bidrag skall utgöra minst 20% av det sökta beloppet. Stödet avser i första hand projektsamarbete med partnerorganisationer men visst direkt stöd (core support) förekommer till organisationer där ett flerårigt partnerskap föreligger.

Tolv svenska enskilda organisationer har så kallat ramavtal med Sida, sju av dessa har erhållit bidrag för utvecklingssamarbete med berörda länder i Sydostasien: Diakonia, Forum Syd, LO-TCOs Biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella Centrum (OPC), PMU-Interlife, Svenska handikapprörelsens biståndsförening (SHIA) och Svenska Missionsrådet (SMR). De sex sistnämnda är paraplyorganisationer för ett flertal svenska enskilda organisationer med aktiviteter i länderna. Verksamhet har också bedrivits i begränsad utsträckning av Rädda Barnen, Röda Korset och Svenska Kyrkan. Redovisning har begärts in från samtliga EO utom de sistnämnda.

Insatserna som finansierats genom det speciella EO-anlaget redovisas under respektive land. Insatser som genomförts av svenska enskilda organisationer men med finansiering från andra anslag redovisas under respektive sektor eller humanitärt stöd.

Samtliga organisationer arbetar med att stärka olika delar av det civila samhället. Flera av organisationerna är aktiva inom mer än en sektor och arbetar i mer än ett land. I linje med Sidas policy för det civila samhället ges EO-stöd till initiativ och organisationer som på olika sätt bidrar till att stärka de fattigas möjligheter att ta sig ut ur fattigdom och förbättra sina levnadsvillkor. De svenska organisationerna bedömer att det civila samhället i Sydostasien generellt är svagt. Detta gäller i synnerhet på ett högre, nationellt plan men även det civila samhället på gräsrotsnivå beskrivs till stora delar som svagt och outvecklat. Arbetet som genomförs är därför oftast fokuserat på att förstärka och utveckla lokala grupper för att de på sikt ska kunna arbeta på en högre strukturell nivå.

Vikten av att den lokala motparten är med i planeringsskedet av insatsen poängteras. Det är inte minst angeläget ur ett konfliktperspektiv, då insatser måste anpassas i tid, innehåll och utformning till det aktuella läget. Lokala medarbetare/organisationer kan bidra med gedigen kunskap om existerande och potentiella konflikter. I vissa fall har insatserna utarbetats i enlighet med nationella utvecklingsplaner, där sådana förekommer. Direkt dialog med representanter för respektive lands regering hör till undantagen. Dialog med lokala myndigheter och förvaltningar förekommer, men då oftast via samarbetsparterna. Den institutionella statsbildningen upplevs ofta som sluten och korrupt och militären uppfattas ha en oproportionerligt stark ställning.

Målgruppen för många insatser är minoritetsfolk. Minoriteter utgör en utsatt grupp i hela regionen, de är oftast de fattigaste och lägst utbildade i samhället. Ofta har de inte heller medborgarskap i sitt eget land och kan därför exempelvis inte hävda sin rätt till sjukvård och skolgång. Medborgarskap till minoritetsfolk är en fråga som har prioriterats av flera organisationer. Resultaten påvisar att man i många fall lyckats nå målgrupperna, även om omedelbara effekter ofta begränsas sig till individer i direkt kontakt med projekten utan större spridningseffekter. Arbetet har ofta fokuserat på utbildning och medvetandegörande för att stärka minoritetsgruppers förmåga att själva ta initiativ till att exempelvis

söka medborgarskap. Utbildning har även varit en grund för att kunna lyfta miljö- och gendermedvetandet inom den egna etniska gruppen.

Stor hänsyn uppges tas till genderperspektivet i EO-samarbetet och en stor del av insatserna har inriktats på arbete med kvinnor och barn. De flesta insatserna har utarbetats med hänsyn till kvinnors åsikter och behov och genomförts så att kvinnors rättigheter och möjlighet att påverka sin situation har stärkts.

I de fall insatserna bidragit till uppbyggnad av institutioner (skolor, utbildningscentra etcetera) har organisationerna sökt förbättra utsikten till uthållighet genom nätverkande med och förankring hos lokala myndigheter, företag och andra organisationer. I något fall har inkomstgenererande aktiviteter introducerats.

Den främsta lärdom som dras är vikten av nära samarbete med de lokala motparterna i planering och genomförande av insatserna. Flera organisationer är av uppfattningen att biståndet skall kunna bli mer effektivt genom bättre samordning av och information om svenska EO-insatser och svenskt samarbete i allmänhet i respektive land. Detta föreslås ske i form av intressentmöten för region, land och/eller sektor på plats i samarbetslandet och i Sverige. Med ett par undantag saknar de svenska enskilda organisationerna permanent representation i regionen.

3. Resultatanalys

Indonesien

3.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Sverige har bedrivit offentligt tekniskt samarbete med Indonesien sedan mitten av 80-talet, inledningsvis genom BITS. Samarbetet styrdes till en början utifrån ett "Förhållningssätt för utvecklingssamarbetet med Indonesien". Detta ersattes 2000 av en första regelrätt landstrategi omfattande åren 2000 till 2004 med målsättningen att stödja reformprocesser och institutionsuppbyggnad som främjar:

- den nu inleda demokratiska samhällsutvecklingen och respekten för mänskliga rättigheter,
- en miljömässigt hållbar utveckling.

En öppning gavs också i strategin för samarbete som, under ett övergångsskede, kan lindra effekterna av den ekonomiska krisen för de fattiga. Stöd förutsågs till kompetens- och kapacitetsutveckling för ökad effektivitet och demokratisk kontroll av statsförvaltningen, till verksamhet som främjar en uthållig användning av naturresurser och till det civila samhället, inklusive media. De huvudsakliga instrumenten skulle vara KTS och internationella kurser samt, eventuellt, krediter. Andra samarbetsformer skulle kunna vara tillämpliga i synnerhet för stöd avseende demokrati och mänskliga rättigheter.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Indonesien har varit begränsat i volym, i synnerhet med hänsyn taget till folkmängden och den stora givarnärvaron. En övergripande bedömning av effekter är därmed svårgörig. Huvudsakligt samarbete under perioden har bedrivits på demokratiområdet. Ett fåtal bilaterala samarbeten, främst KTS-projekt, har kompletterats av svenska bidrag till program som samfinansierats av många givare. De senare har stått för den huvudsakliga volymen i samarbetet under perioden.

Den stora utbildningsinsats avseende mänskliga rättigheter som bedrivits i första hand genom Raoul Wallenberg Institutet kan antas ha fått genomslag i form av ökad kunskap och dialog om frågor relaterade till mänskliga rättigheter (MR) och ökad medvetenhet om statens ansvar gentemot den enskilde. Breda program med stöd från ett flertal givare däribland Sverige, såsom Partnership for Governance Reform och Community Recovery Programme, bedöms också ha haft genomslagskraft. Det svenska stödet till genomförande och observation av valen 1999 och 2004 kanaliserat genom United Nation Development Programme

(UNDP) och Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) förutsätts ha bidragit till att valen genomfördes på ett acceptabelt sätt.

De fåtal insatser som genomförts på andra områden bedöms huvudsakligen ha haft lokala effekter utan större spridning. Undantaget utgörs av en större civilflygsinsats. De utvecklingsplaner för tjugo flygplatser i östra Indonesien som framtagits inom KTS-projektet planeras nu genomföras med ADB-finansiering.

Under perioden har KTS-utbetalningarna legat på i snitt 6 MSEK per år, en betydlig ökning jämfört med det tidigare begränsade KTS-samarbete som bedrivits men långt ifrån förväntad nivå. Nedanstående tabell redovisar KTS-åtaganden som parterna ingått och de utbetalningar som gjorts för avtalade KTS-projekt under år 1999–2003.

tkr						
	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
Åtagande Indonesien	0		18 221	260	8 530	34 964
Utbetalt Indonesien	2026	5 849	9 353	4 130	7 565	28 923

Under strategiperioden har Indonesien periodvis inte uppfyllt de svenska kraven för lång kreditgivning och inga krediter har beviljats.

Svenska enskilda organisationers verksamhet har varit relativt begränsad, i huvudsak bestående av insatser för att stärka fackföreningars verksamhet.

Det humanitära stödet har varit omfattande under perioden. Flyktingströmmar, förstörelse och mänskligt lidande som resultat av konflikter och naturkatastrofer har medfört omfattande behov av humanitär hjälp. Den indonesiska regeringen har tagit visst ansvar för att bistå de drabbade, men stöd utifrån har varit nödvändigt.

En övergripande Interim Poverty Reduction Strategy (PRS) för Indonesien utarbetades under 2003. En regelrätt PRS beräknas nu vara färdig först i slutet av 2004 efter samordning med övriga planer och budgetar. Det råder visst tvivel om hur förankrad PRS:en är i indonesiska regeringen, i synnerhet efter regimskiftet, och i samhället i stort. Större uppmärksamhet har ägnats regeringens ekonomiska policy ("White Paper") som presenterades i slutet av 2003 i samband med att Indonesien beslöt att inte fortsätta samarbetet med Internationella Valutafonden (IMF). Samarbetet med andra internationella finansieringsinstitutioner har också minskat dramatiskt under perioden, både Asiatiska Utvecklingsbankens (ADB) och Världsbankens (VB) låneportföljer är hälften eller mindre av vad de var vid Asienkrisens utbrott 1997. En del av förklaringen ligger i problem relaterade till den omfattande korruptionen. Trots att Indonesien upplevs som svårt att bedriva samarbete med och inte hör till de allra fattigaste länderna i världen är givarnärvaron hög vilket förklaras av landets betydelse för stabiliteten i regionen. Japan, USA, Nederländerna, Tyskland och Australien har omfattande program, liksom Europeiska Kommissionen. Totalt offentligt utvecklingsbistånd (ODA) till Indonesien 2002 uppgick enligt DAC 1308 miljoner USD.

Samordning sker i huvudsak genom årliga givarmöten, Consultative Group (CG), med halvårsvisa uppföljningar organiserade av VB i samarbete med regeringen. Under CG diskuteras dock mest regeringens reformagenda på olika områden och krediter, endast i liten utsträckning berörs teknisk assistans. Löpande sker samordning i sektoriella arbetsgrupper och genom informella regelbundna möten mellan givare. Ett mer aktivt delta-

gande från regeringens sida i samordningen har efterlysts. I vissa sektorer, i synnerhet skogssektorn, har omfattande internationellt stöd fått liten effekt på grund av lågt engagemang, oklar ansvarsfördelning och starka ekonomiska särintressen. Med fältnärvaro begränsad till en mindre ambassad och en KTS-rådgivare med regionalt ansvar är möjligheterna till aktivt deltagande i samordning och dialog på utvecklingsområdet begränsade. Samordning försvåras av att det inte finns någon kontinuerligt uppdaterad databas över internationellt samarbete.

Utbetalningar per år och sektor

Sektor	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati	14	4	28	0	27	73
Sociala sektorn	0	2	8	10	7	28
Infrastruktur, handel och urban utveckling	0	3	1	3	4	12
Naturbruk	10	27	1	0	0	39
Övrigt	0	0	0	2	9	12
Totalt	24	37	39	15	48	163
Varav via enskilda organisationer	1	2	4	3	3	13
Varav humanitärt stöd	0	3	10	9	22	44

3.2 Resultatanalys

3.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Legal Aid Foundation (LBH)	199801–200206	10,5	9,0
Valstöd inkl. valobservation	199903–200506	24,7	13,2
Public Service Radio	200006–200603	12,8	6,7
RWI MR-/Genderutbildning	200012–200303	6,2	6,2
IDEA valreform	200107–200212	2,0	2,0
UNDP Partnership for Governance Reform	200109–200303	10,0	10,0
RWI MR-/Demokratiprogram	200309–200612	19,8	9,3

Indonesian Legal Aid Foundation (LBH) är en av de största och viktigaste människorättsorganisationerna i Indonesien med ett femtontal avdelningar runt om i landet. Sida har sedan 1993 givit stöd till LBHs verksamhet vilken omfattar rättshjälp till individer och, i allt ökande grad, stöd till marginaliserade grupper i att organisera sig och driva rättighetsfrågor. LBH anses ha spelat en viktig roll i demokratiseringsprocessen, men har lidit av slitningar inom centrala ledarskapet under ett flertal år vilket föranledde Sida att inte förlänga stödet 2002. Sidas regionala rådgivare för MR och demokrati och ambassaden i Jakarta bedömde dock de regionala LBH-kontorens verksamhet som mycket viktig och i många fall den enda rättshjälp som står till buds för fattiga grupper. Efter att ha identifierat en alternativ kanal för finansiering av den regionala verksamheten inleddes beredning av ett nytt stöd under 2003. Stöd till LBH har också utgått från bland andra Nederländerna och USA.

UNDP har fungerat som givarsamordnare för stöd till genomförande av valen både 1999 och 2004. Sverige bidrog med 8 MSEK till valen 1999. För 2004 har UNDP upprättat en fond till vilken bland andra Sverige bidragit med 16 MSEK. Det omfattande stöd som erhållits av givare 1999 bidrog till ett tillfredsställande genomförande av valen men har kritiserats för att inte bygga varaktig kapacitet. Ett brett upplagt program, inlett under 2003, omfattar därför, förutom stöd till direkta förberedelser och genomförande av valen, utveckling av kapacitet och informationssystem hos valkommissionen samt ett permanent utbildningscentrum. Till båda valen finansierades ett begränsat antal svenska valobservatörer. Stödet avseende valen 2004 har ännu ej avrapporterats.

En positiv utveckling på mediaområdet under perioden var ändrad lagstiftning som tillåter friare media. Sveriges Radio (SR) är involverade i ett långsiktigt samarbete för att transformera det statliga radiobolaget, RRI, till en "public service radio" som förmedlar objektiva nyheter och samhällsprogram på nationell och regional nivå. Under en första fas utvecklades och anpassades "public service"-konceptet och berörd personal utbildades. Det andra faset av projektet fortsätter att stödja omvandlingen av RRI från ett språkrör för regeringen till en objektiv nyhetsförmedlare. Stödet går ut på att förbättra ledarskapet, öka kapaciteten att producera program och identifiera och lösa tekniska problem. Insatsen omfattade också förberedelser för objektiv täckning av valet 2004. Vissa delar av projektet har försenats men avses genomföras efter valen. Samarbetet bedöms av SR som mycket framgångsrikt.

Ett brett bilateralt MR-program bedrivs i Indonesien genom Raoul Wallenberg Institutet (RWI) sedan år 2000. Inledningsvis genomfördes bilaterala insatser i KTS-form omfattande utbildning och stöd bland annat till Kommissionen för mänskliga rättigheter och den Kommission mot våld mot kvinnor som inrättades som respons på de övergrepp kvinnor utsattes för under upploppen 1998. Genom regionala kurser i "The Equal Status and Human Rights of Women" knöts kontakter med kvinnoorganisationer och företrädare för rättsväsendet som ledde fram till samarbetet med den senare. Under perioden januari 2001 till augusti 2003 erhöll RWI stöd med 12 MSEK för sitt regionala Asienprogram. I programmet ingick specifika aktiviteter i Indonesien, som från september 2003 övergick i ett flerårigt speciellt landprogram. Programmet omfattar samarbete med ett flertal universitet och organisationer och syftar till att bygga kapacitet och förbättra MR-utbildningen av universitetslärare inom juristutbildningen vid alla statliga universitet samt att ge litteraturstöd och stöd i form av gästföreläsare vid ett nyinrättat mastersprogram (juristutbildning med MR-inriktning). Resultaten av insatserna har enligt RWIs egen rapportering bidragit till att skapa ett utökat utrymme för en nationell diskussion om mänskliga rättigheter och ökad medvetenheten kring statens ansvar gentemot den enskilde. Flera av RWIs kursdeltagare har nått framstående positioner inom den indonesiska förvaltningen och inom rättssystemet och kan antas utnyttja utbildningen i den nya rollen. Mastersutbildning i MR vid två av de statliga universitetens juristfakulteter, inrättandet av den ovan nämnda nationella kvinnokommissionen samt framtagandet av en nationell MR-plan får ses som synbara och stora framsteg. Det är rimligt att anta att insatserna haft en gynnsam effekt på framväxten av ett ökat utrymme för MR-frågor.

International IDEA erhöll under 2001–2002 stöd till programmet "Support for Constitutional Review and Reform in Indonesia". Den övergripande målsättningen var att bidra till en process för konstitu-

tionsreform som gynnar demokratisk utveckling i landet. Under 2001 organiserades en stor nationell konferens med deltagare från de politiska partierna, inflytelserika aktivister i civila samhället och nationella och internationella akademiker. Inom ramen för programmet organiserades också mediautbildning för parlamentsförvaltning och civila samhället. Under 2002 fokuserades programmet på reformering av valsystemet, val-lagar och administrationen av allmänna val. Bland annat genomfördes utbildning av landets valkommission för att höja dess kompetens. IDEA bedömer att programaktiviteterna under 2001 lett till en mer strukturerad och upplyst debatt om konstitutionsreformerna mellan lagstiftarna och det civila samhället. Opinionmätningar visar på en ökad kunskap bland allmänheten om reformprocessen, vilket kan tolkas som ett indirekt resultat av IDEAs program. Ingen rapportering från 2002 har erhållits.

UNDP, VB och ADB lanserade 2000 gemensamt ett program kallat "Partnership for Governance Reform". Syftet med Partnerskapet var att skapa ett indonesiskt nätverk för givarkoordinering för att stödja och främja reforminitiativ inom valsystem och lagstiftning; offentlig förvaltning, rättssystemet och säkerhet/polisväsende på central och lokal nivå. Partnerskapet genomför självt insatser fr.a. för främjande av dialog på central nivå och mellan central och andra nivåer och civila samhället. Genom en av UNDP-administrerad fond vid Partnerskapet finansieras mindre projekt med bland annat förvaltningar och civila samhället som genomförandeparter. Hittills har ca 200 projekt genomförts. Sverige har tillsammans med ett stort antal andra givare bidragit, via UNDP, till verksamheten som är pågående. I en i huvudsak positivt hållen oberoende utvärdering 2002² konstaterades att Partnerskapets arbete var värdefullt och relevant. I synnerhet befanns polis- och anti-korrups-tionsaktiviteter vara framgångsrika. Mätbara effekter var begränsade men annat var enligt utvärderarna ej att vänta i den svåra indonesiska kontexten. Det konstaterades vidare att Partnerskapet förhindrades från att fungera optimalt av ofta kortsiktigt projektrelaterat stöd och givare uppmanades att bistå programmet på längre sikt.

3.2.2 Infrastruktur, handel och urban utveckling

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Integrerad moderniseringsplan för flygtransport i östra Indonesien	199901– 200509	19,0	11,3

Under flera år har KTS-stöd givits med syfte att förbättra civilflyget i de fattiga och konfliktdrabbade östra delarna av Indonesien. Inom ramen för den svenska insatsen har Swedavia assisterat sin lokala motpart i att utarbeta en nationell plan för flygtransporter, en Airport Master Plan samt utvecklingsplaner för tjugo flygplatser. För områden som berörs av flygplatsetableringar och utbyggnad av befintliga flygplatser har miljökonsekvensbedömningar genomförts liksom socio-ekonomiska analyser, inklusive kartläggning av regionala kulturer och traditioner, ägarskapsförhållanden och markutnyttjande. ADB, som sedan tidigare förbundit sig att finansiera flygplatser på Papua och Ambon, har efter en positiv utvärdering av utvecklingsplanerna även beslutat finansiera byggandet av de resterande 18 flygplatserna som omfattas av denna insats.

² Lundberg, Stamboel och Watson, juli 2002

3.2.3 Miljö och naturresurser

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Våtmarksrehabilitering Jambi	199810–200112	4,2	4,2
UNDP Community Recovery Programme	199903–200106	32,0	32,0
WWF studie illegal skogsavverkning	200010–200304	0,7	0,7

KTS-stöd har utgått till utvecklingen av program för ansvarsfull förvaltning av känsliga vattenavrinningsområden i Jambi-provinsen. En första fas påbörjades 1999 och omfattade utvecklingen av en modell för områdets förvaltning baserad på bl. a. information från satellit- och luftfoton, inspektion och konsultation med lokalbefolkningen. Under fas 2 skulle modellen testas i några pilotområden och under fas 3, slutligen, spridas till andra områden. Finansiering och projektdokument för fas 2 fanns men intresset hos den provinsiella förvaltningen för en fortsättning var svag och samarbetet avslutades. Under 2004 har dock diskussioner om genomförande av fas 2 återupptagits.

För att lindra sociala effekter av den ekonomiska krisen för speciellt utsatta grupper i samhället gav Sverige tillsammans med andra givare stöd genom UNDP till Community Recovery Programme (CRP). CRP kan närmast beskrivas som ett nationellt landsbygdsutvecklingsprogram genomfört av ett stort antal NGOer i viss samordning med lokala myndigheter. Målsättningen var att ge stöd till fattiga grupper och att stödja framväxten av ett starkt civilt samhälle på landsbygden. Aktiviteter omfattade bland annat utveckling av köksträdgårdar, djuruppfödning, rehabilitering av land och mikrokrediter samt, i mindre utsträckning, viss social service. En extern revision genomförd 2001 fann att CRP varit framgångsrikt i att etablera en mekanism för att förmedla stöd till behövande. Ungefär en halv miljon fattiga över hela Indonesien beräknas ha nåtts av stöd genom CRP. CRP hade varit mindre framgångsrikt att stödja det civila samhället. Decentralisering av verksamheten hade inte genomförts i planerad utsträckning och CRP befanns lida av alltför centraliserad beslutsgång och krångliga procedurer. CRP befanns vidare sakna genderdimension. Ända sedan krisen klingat ut har CRP sökt en ny roll och verksamheten har varit mycket begränsad. Det svenska stödet till CRP anses ha varit relevant och bidragit till att lindra ekonomiska och sociala konsekvenser och täta gapen i det sociala skyddsnätet för ett antal speciellt utsatta människor i krisens Indonesien. Målet att bygga synergi mellan civila samhället, regering och privata sektorn får anses ha uppfyllts i mindre utsträckning.

Ett mindre stöd gavs till World Wide Fund for Nature (WWF) i Indonesien för genomförandet av en inventering av illegala skogsverk med huvudsyfte att understödja utvecklandet av en plan för avverknings- och virkesuppföljning och förhindrande av olaglig virkeshandel på provinsnivå. Studien omfattade en analys av situationen i Riau och västra Kalimantan under perioden december 2000 till september 2001. Resultatet visade att antalet illegala sågverk var fler till antalet än de legalt registrerade och att det fanns ett stort antal sågverk och omfattande skogsavverkning inne i skogsreservat och nationalparker. För att försörja de illegala och legala sågverken med skogsråvara krävs omfattande illegal avverkning. Skillnaden mellan dessa industriers kapacitet och den rå-

vara som legalt fanns att tillgå var betydande. Studien menade att denna obalans gav en fingervisning om det omfattande suget efter illegalt virke i provinsen. Studien pekade också på att problemet inte bara handlade om skogsresurser, utan minst lika viktiga faktorer var sociala, politiska eller ekonomiska. Studien påpekade att om inget snart gjordes åt situationen skulle det snart inte finnas någon skog kvar att avverka.

3.2.4 Internationella kurser

Deltagande från Indonesien i internationella kurser under det globala programmet visar på en något neråtgående trend under perioden.

År	Kvinnor	Män	Totalt
1999	22	31	53
2000	19	31	50
2001	11	19	30
2002	17	28	45
2003	12	18	30
Totalt	81	127	208

3.2.5 Enskilda organisationer

Organisation	Avtalsperiod	Utbetalningar 1999–2003
Forum Syd	2000–2003	3,3
LO/TCO	1999–2003	8,4
Olof Palmes Internationella Centrum	2000	0,2

Officiell justerad EO-statistik³

Svenska enskilda organisationers samarbete med lokala parter i Indonesien är begränsat jämfört med Thailand och Filippinerna.

Forum Syd (Svenska WWF) bedriver sedan många år ett samarbete med WWF Indonesien som syftar till hållbart utnyttjande av naturresurser kring Ujung Kulon en nationalpark på västra Java. Aktiviteter genomförs för att stärka lokalbefolkningens ekonomiska villkor så att intrång i parken minimeras. Uppskattningsvis 1400 personer har berörts av upplysnings- och utbildningsinsatser i skolor och andra sammanhang för att öka miljömedvetandet.

LO/TCO har stått för den största delen av EO-samarbetet. Man har under flera år givit stöd till framväxten av en demokratisk och stark fackföreningsrörelse, inklusive utveckling av intern demokratisk kultur. Övergripande resultat beskrivs av LO/TCO som blandade, men ett framsteg är att allt fler arbetare blir medvetna om och hävdar sina rättigheter. Genom insatserna har man lyckats koordinera verksamhet mellan arbetarrörelser i olika sektorer och frambringa solidariskt handlande. I vissa fall har implementering av projekt hämmats av konflikter mellan fackföreningar och tjänstemän som upplevt sin position som hotad. En samarbetspart har varit Alliance of Independent Journalists. En mindre insats har varit direkt riktad mot att få kvinnor att engagera sig aktivt på alla nivåer inom en av de större fackliga samarbetsparterna.

³ utbetalningar under de aktuella åren justerade med eventuella återbetalningar

3.2.6 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ICRC appell 2000–2003	200001–200406	103,5	103,5
UNICEF appell 2002–2003, Moluckerna	200005–200412	15,6	15,6
OCHA appell 2002–2003, Moluckerna	200101–200406	23,0	23,0
WHO appell 2002–2003, Moluckerna	200101–200406	26,0	26,0
Svenska Röda Korset appell 2001–2003	200101–200410	49,1	49,1
UNDP appell 2002–2003	200201–200512	5,0	3,5
Statens Räddningsverk, Aceh	200212–200406	20,0	13,0

Huvuddelen av det humanitära biståndet har kanaliserats genom FNs konsoliderade appeller för Indonesien. Appellerna har mobiliserat stöd till framför allt hälsa, vatten/ sanitet, bostäder och utbildning. Insatser inriktade på försoning, konfliktlösning och fredsb byggande har också ingått, bla genom UNICEF, UNDP, WHO och OCHA. Stödet bedöms ha haft en katalytisk effekt genom att vara oöronmärkt. Sida har låtit en oberoende konsult utvärdera stödet. Utvärderingen är i allt väsentligt positiv. Den visar att stödet har varit effektivt och relevant och pekar på vikten av att humanitära hjälp till internflyktingar utöver stöd i själva flyktingsituationen också ges till återvändandefasen för att undvika att nya humanitära situationer uppkommer och för att dämpa spänningar med omkringboende befolkning. Sida har aktivt i dialog med FN medverkat för att tillgodose akuta humanitära behov i enlighet med humanitära principer.

Internationella Röda Kors Kommitténs (ICRC) verksamhet i Indonesien har bestått av besök hos frihetsberövade, stöd till offer för våldet och skydd men även av förebyggande verksamhet och stöd till de nationella Röda korsföreningarna. Den humanitära situationen i Indonesien är fortsatt komplex. ICRCs närvaro, samt dess skydd och stöd till utsatta i landet bedöms fortsatt viktig. Stödet till Röda Korsrörelsen har också gått via det svenska Röda Korset.

Henri Dunant-centret i Genève spelade en central roll i medlingen mellan konfliktens parter i Aceh. När eldupphöravtal slöts i Aceh bidrog Sida till Räddningsverkets logistikinsats för den mekanism som inrättades för att övervaka att avtalet efterlevdes. Dessvärre bröt förhandlingarna samman. Räddningsverket kommer att rapportera insatsen under 2004.

4. Resultatanalys

Östtimor

4.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Sverige har givit stöd till Östtimor sedan 1997, inledningsvis i form av humanitärt stöd och stöd till återuppbyggnad av förvaltningen genom FNs olika missioner. Sedan juli 2002 har samarbetet styrts av en svensk landstrategi. Denna fastställer att det övergripande målet för det svenska utvecklingssamarbetet är att bidra till landets egna ansträngningar att bekämpa fattigdom genom:

- att säkra freden och stabiliteten
- att stärka demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna
- att stärka den ekonomiska utvecklingen.

Fyra huvudsakliga samarbetsområden identifieras: stärkande av offentliga institutioner; utbildning; ekonomiskt stöd och säkerhetsfrämjande åtgärder. I strategin anges att samarbetet i första hand ska bedrivas genom multilaterala kanaler.

Det svenska samarbetet med Östtimor har i första hand bedrivits i form av multibisamarbete, d.v.s. samarbete genom multilaterala organisationer. Sverige har tillsammans med andra givare bidragit till större insatser på förvaltnings- och utbildningsområdet, liksom humanitärt stöd vilket började fasas ut under 2003. Budgetstöd gavs under 2003 inom ramen för VBs Transition Support Program.

EO-samarbetet har varit begränsat då endast en enda svensk enskild organisation har verksamhet på Östtimor.

2002 utropade Östtimor sin självständighet. Under åren närmast före och under bildandet av det nya Östtimor fanns stora humanitära behov. I övergången från den kris som rådde före självständigheten kvarstod en del omedelbara behov samtidigt som folkomflyttningar skedde. Omvärldens, däribland Sveriges, stöd till Östtimor har haft stor betydelse för den fredliga utvecklingen sedan självständigheten. Det humanitära stödet har bland annat bidragit till förbättrad hälsovård, särskilda insatser för att skydda och stödja utsatta barn och möjliggjort för exiltimoreser att återvända hem. Just återvändandet av utbildad arbetskraft har varit och är en framtidsfråga för Östtimor.

Någon regelrätt PRS finns inte, men en omfattande National Development Plan (NDP) antogs i samband med självständigheten 2002. Som ett led i implementeringen av NDP utarbetas sektorsvisa investeringsplaner av ansvariga ministerier. Detta arbete beräknas vara avslutat

först i slutet av 2004. Sedan självständigheten har Östtimor varit så gott som totalt beroende av bistånd för att upprätthålla ett någorlunda fungerande samhälle. I samband med att den humanitära krisen upphört har många givare dragit ned stödet eller signalerat minskat bistånd framöver. Totalt sett sedan 1999 har de klart största bilaterala givarna varit Portugal, Australien, Japan och USA. Europeiska Kommissionen har också ett relativt omfattande program i Östtimor.

Då ingen fältnärvaro funnits under någon del av perioden har möjlighet att vara delaktig i dialog och samordning varit ytterst begränsad. Det faktum att många givare, liksom Sida, i huvudsak ger stöd genom FN och andra på plats representerade organisationer förutsätts borga för att insatser koordineras på ett tillfredsställande sätt. Givarsamordning sker i huvudsak genom givarmöten var sjätte månad samt i sektoriella arbetsgrupper och bedöms fungera väl. En nära dialog bedrivs mellan regeringen och de få givarna på plats. En enhet inom planeringsministeriet har formellt ansvar för givarsamordning och uppdatering av en databas över samarbetet. Sektorsvis samordning mellan enskilda organisationer, både lokala och internationella, samt andra aktörer ter sig däremot mindre väl utvecklad. Språkfrågan har utgjort ett stort hinder för effektivt samarbete, det är tidsödande och kostsamt att bedriva verksamhet i en miljö där ofta fyra språk används, de officiella tetum och portugisiska, det allmänt talade indonesiska samt engelska.

I samband med strategins framtagande gjordes en resultatanalys som täcker samarbetet till och med 2001. Med undantag för information om utbetalningar omfattar innevarande analys därför endast åren 2002–2003. Tabellen nedan omfattar vidare endast Sidas utbetalningar. Tillhandahållande av militära och civilpolisobservatörer, vilket fortsatt om än i minskad omfattning under 2002–2003, finansierades från UDs anslag för fredsfrämjande verksamhet.

Utbetalningar per år och sektor

Sektor	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati	3	5	6	2	28	43
Sociala sektorn	2	10	1	5	9	27
Infrastruktur, handel och urban utveckling	0	0	0	1	1	2
Naturbruk	0	3	0	0	1	3
Övrigt	3	12	16	28	1	59
Totalt	9	29	23	36	39	135
Varav via enskilda organisationer	0	1	0	2	3	7
Varav humanitärt stöd	5	19	5	6	3	38

4.2 Resultatanalys

4.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 99–03 (MSEK)
UNICEF Education for life	199712–200105	5,0	3,4
Valstöd inkl. valobservation	199906–200209	2,3	2,0
UNTAET Trust Fund 00–02	200004–200306	50,5	50,5

UNDP Förvaltningsstöd			
(Development Posts)	200305–200506	26,0	13,0
Budgetstöd TSP	200309–200412	10,0	10,0
Veterankommissioner	200312–200412	1,0	0,2
Försoningskommissionen CAVR			
(se redovisning under humanitärt stöd)	200304–200506	2,0	2,0

UNTAET (UN Transitional Administration in East Timor) inrättades av FNs säkerhetsråd i oktober 1999 som Östtimors övergångsregering med lagstiftande, verkställande och dömande befogenheter. UNTAET uppdrogs att upprätthålla säkerhet, lag och ordning, etablera en effektiv förvaltning, bidra till utveckling av social och offentlig service, samordna humanitära insatser och utvecklingssamarbete, stödja kapacitetsbyggnads för Östtimors framtida självstyre samt bidra till att skapa förutsättningar för uthållig utveckling. Det svenska stödet till UNTAET gavs obundet och motsvarade knappt 4 procent av de totala frivilliga bidragen. UNTAET brukar framhållas som en av de mest lyckade FN-missionerna någonsin. Resultaten har varit goda i synnerhet vad det gäller att upprätthålla lag och ordning och fysisk återuppbyggnad. Mindre framgångsrik var missionen i att bygga kapacitet för en fungerande förvaltning, därtill rådde det bland annat alltför stor brist på östtimoresisk kompetens. För en mer detaljerad bedömning hänvisas till tidigare resultatanalys. Efter Östtimors självständighet i maj 2002 efterträddes UNTAET av en ny FN-mission, UNMISSET (UN Mission of Support in East Timor) med ett smalare mandat.

Fortsatt svenskt stöd till uppbyggnad av förvaltningen gavs i form av ett omfattande stöd till UNDPs Development Posts program. Genom UNMISSETs budget rekryterades ca 100 internationella experter till prioriterade positioner i förvaltningen. Ytterligare ca 200 högprioriterade poster identifierades i olika ministerier och myndigheter vilka skulle fyllas genom UNDPs program. Finansiering har erhållits för ca 140 av dessa poster. Sverige är största enskilda bidragsgivare till programmet. En grundtanke var att uppnå ett starkt östtimoresiskt ägarskap. Experterna skulle i första hand fungera som mentorer åt sina lokala kollegor och därmed bidra till hållbar kapacitetsutveckling. Vid beslutsfattande identifierades den uppenbara risken att experterna i stället i hög grad skulle komma att utföra reguljära arbetsuppgifter. Den rapportering som erhållits från UNDP, formellt och informellt, tyder på att för många poster har detta också blivit fallet. Undantag finns, men brist på motparter med ens minimal kunskapsnivå och hög arbetsbelastning har bidragit till att kompetens utvecklats i betydligt mindre grad än väntat. Ett antal tjänster utgörs av tolkar och översättare men komplikationer härledda ur språkfrågan verkar ändå ha underskattats. En extern utvärdering 2004⁴ konstaterade att viktiga bidrag visserligen gjorts i fråga om system- och processbyggnad och i viss utsträckning kapacitetsutveckling, men att programmet snarast fungerat som krishantering. För framtida kapacitetsutveckling rekommenderar utvärderingen ett mer systematiskt institutionsbaserat snarare än individbaserat stöd, kombinerat med mer formella utbildningsinsatser för individer.

Svenska regeringen beslutade 2003 om budgetstöd till Östtimor med hänvisning till post-konfliktsituationen trots att landet inte uppfyller de krav på långsiktigt samarbete som normalt ställs för sådant stöd. Stödet kanaliserades, tillsammans med andra givarbidrag, genom det av Världs-

⁴ Evaluation Mission for the Support to Development Posts Project, Elayne Gallagher 2004

banken administrerade Transition Support Programme (TSP). Världsbanken genomför, tillsammans med intresserade givare, halvårsvisa omfattande uppföljningar på plats och kvartalsvisa uppföljningar gentemot en aktivitetsmatris som regeringen förbundit sig att följa. Rapportering från dessa uppföljningar är överlag positiva. I ett aide memoire från en TSP mission daterat maj 2004 sägs att betydande framsteg gjorts på de flesta programområden och har att regeringen identifierat och sökt att åtgärda orsaker där utvecklingen varit långsammare än planerat.

I slutet av 2003 beslutades om ett begränsat stöd, genom UNDP, till de två kommissioner som satts upp för att nå en överenskommelse om kriterier för vem som kan anses vara veteran, identifiera faktiska veteraner från striderna 1975–1979 respektive 1981–1999, samt att ta fram rekommendationer för hur integreringen ska fortskrida. Ex-kombattanternas införlivande i samhället är av avgörande betydelse för stabiliteten då de annars kan komma att utgöra en politiskt destabiliserande faktor. Projektet är pågående. En fråga som aktualiserats är kvinnliga veteraners ställning. Kvinnorna verkade oftast utanför de mer organiserade grupperna och omfattas därför i mycket liten utsträckning av veterankommissionernas arbete.

4.2.2 Sociala sektorn

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 99–03 (MSEK)
Caritas yrkesutbildning			
(se under EO nedan)	199601–200006	1,8	0,4
UNICEF Education for all	200307–200512	45,0	7,5

I Östtimors National Development Plan har behovet av utbildning lyfts fram som ett prioriterat område. Primärutbildning identifierades också i den innevarande strategin som ett av de viktigaste områdena för svenskt stöd. Ett avtal ingicks 2003 med UNICEF om ett icke-öronmärkt omfattande stöd till deras undervisningsprogram ”Education for All, Securing Lifelines and Livelihoods for Children of Timor-Leste through Quality Basic Education, 2003–2005. Under andra halvåret 2003 användes svenska medel till att testa ett informationssystem (Education Management Information System), utbildning av rektorer och andra tjänstemän inom utbildningsväsendet och en utvärdering av föräldra- och lärarorganisationerna (Parent Teacher Association) som initierats av UNICEF. Utvecklingen av primär- och annan utbildning går långsamt. Ministeriet är svagt och underbemannat och har främst varit sysselsatt med att ta fram en övergripande undervisningspolicy och ett förslag till sektorinvesteringsprogram. Det faktum att få lärare behärskar portugisiska vilket introducerats som undervisningsspråk från 12 års ålder bidrar också. UNICEFs program har i sin helhet inte heller kunnats implementeras i den takt som ursprungligen var tänkt. Det är dock för tidigt att dra några slutsatser av programmets måloppfyllelse.

4.2.3 Infrastruktur, handel och urban utveckling

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 99–03 (MSEK)
Handelsstudie och seminarium	200207–200401	0,8	0,8
Skattekonsult	200202–200210	0,2	0,1

En mindre insats i form av en handelspolitisk studie med efterföljande presentationseminarium genomfördes 2002–2003. Studien mottogs väl på Östtimor, också av andra givare. 2003 erhöles en förfrågan om fortsatt svenskt stöd i utveckling och implementering av Östtimors handelspolitik vilken på grund av brist på personella resurser ej kunde besvaras positivt. På förfrågan från dåvarande finansministern gavs under 2002 också ett mindre stöd i form rådgivning (second opinion) av svensk expertis på ett IMF-förslag avseende utvecklingen av ett nytt skattesystem. Intresse fanns från lokalt håll för en uppföljande insats som Sida ej hade resurser att hantera. Ministern byttes senare ut och det är ej känt hur rekommendationerna mottogs.

4.2.4 Internationella kurser

Deltagande från Östtimor i internationella kurser öppnades först i samband med självständigheten och deltagandet har varit mycket begränsat, under 2003 deltog ingen kvinna och endast en man.

År	Kvinnor	Män	Totalt
2003	0	1	1
Totalt	0	1	1

4.2.5 Enskilda organisationer

Insats	Avtalsperiod	Utbetalningar 99–03 (MSEK)
SMR (Caritas)	2000–2003	5,2

Officiell justerad EO-statistik

SMR (Caritas) är den enda svenska enskilda organisationen som med Sidastöd arbetar på Östtimor. I samarbete med katolska kyrkan genomförs främst utbildningsinsatser i linje med landets egna prioriteringar och identifierade behov. Caritas bedömer sitt program, vilket bland annat omfattar den enda existerande lärarutbildningen i landet, som överlag framgångsrikt. Nära samarbete med lokala parter i planeringen anses ha bidragit till resultatet. Mer än hälften av målgruppen för insatsen har utgjorts av kvinnor och flickor. I synnerhet yngre kvinnor har tillgodogjort sig yrkesutbildning och med bättre kunskap och självförtroende blivit mer aktiva i det mansdominerade östtimoresiska samhället.

4.2.6 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 99–03 (MSEK)
Försoningsinsats Uppsala Universitet	199807–200306	8,7	8,9
Caritas flyktingar	199909–200004	1,7	1,7
Räddningsverket	199909–200008	4,4	4,4
FAO appell 2000	199909–200012	2,5	2,5
WHO appell 2000	199910–200106	3,0	3,0
UNICEF appell 2000	199910–200112	2,5	2,5
UNICEF barns rättigheter, sanitet	200201–200408	5,0	2,5
OCHA appell 2000	200001–200106	1,5	1,5
ICRC appell 2000–2002	200001–200306	2,8	2,8

UNDP appell 2002 flyktingar	200201–200306	0,5	0,5
UNHCR appell 2002 flyktingar	200201–200306	0,5	0,5
IOM appell 2002 flyktingar	200201–200306	0,2	0,2

Omvärldens stöd för Östtimor haft stor betydelse för den fredliga utvecklingen sedan självständigheten. Det humanitära stödet har bland annat bidragit till förbättrad hälsovård, särskilda insatser för att skydda och stödja utsatta barn och möjliggjort för exiltimoreser att återvända hem. Återvändandet av utbildad arbetskraft förblir en framtidsfråga för Östtimor.

Sida har givit humanitärt bistånd till Östtimor för akut rehabilitering inom hälsa, vatten/sanitet och undervisning genom ICRC (Internationella Röda Kors-Kommittén, IFRC (Internationella Röda Kors-Federationen), IOM (International Organisation of Migration) och ett flertal FN-organisationer däribland UNICEF, FAO (Food and Agriculture Organisation), WHO (World Health Organisation) och UNHCR (FNs Flyktingkommissariat) samt Caritas. Insatser för att spåra försvunna personer och ge skydd har varit viktiga uppgifter för Röda Korsrörelsen liksom att ge stöd till det uppväxande nationella östtimoresiska Röda Korset. En del av stödet användes för att underlätta repatriering av flyktingar.

Särskilda insatser för främjande av fred och försoning har genomförts av Uppsala Universitet och Försoningskommissionen. Det senare stödet har hanterats av UNDP. Försoningskommissionen har spelat en viktig roll i att underlätta olika gruppers samexistens. Att på lägsta nivå samla ihop och dokumentera vittnesmål om förbrytelser och medla mellan parterna i fråga om mer ringa förbrytelser har varit ett steg i det mödosamma försoningsarbete som i stor utsträckning ännu återstår. De dialogfrämjande insatserna genom Uppsala Universitet har varit fokuserade på gräsrotsdeltagande i fredsprocessen samt återvändande av flyktingar. Uppsala Universitet har haft stora svårigheter att rapportera resultat och redovisa projektbidragen.

Flexibilitet i övergången mellan krishantering och långsiktigt utvecklingsarbete har varit kritisk. Som ett gott exempel kan nämnas att det humanitära biståndet till UNICEF fasas ut medan undervisningsstödet fasas in.

4.2.7 Säkerhetsfrämjande åtgärder

Sedan UNMISSET bildades 2002 har Sverige bidragit med två militärob-servatörer och ett varierande antal civilpoliser finansierade från UD:s anslag för fredsfrämjande verksamhet. Som mest fanns 10 civilpoliser på plats i Östtimor för att delta i uppbyggnaden av ett civilt polisväsen.

5. Resultatanalys

Filippinerna

5.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Sveriges offentliga samarbete med Filippinerna inleddes under 1980-talet. Genom BITS och SwedCorp förmedlades näringslivsbistånd, tekniskt samarbete och krediter. Samarbetet genom svenska enskilda organisationer tog också sin början under 80-talet, inledningsvis utan aktivt stöd från offentliga institutioner. Svenska enskilda organisationer fortsätter att vara mycket aktiva i Filippinerna och flera ramorganisationer har omfattande verksamhet i landet.

En första landstrategi för samarbetet omfattade 1997 till 2001. Baserat på erfarenheterna från denna utarbetades en mer fokuserad strategi för perioden 2001 – 2005 med målsättningen att:

- utifrån ett fattigdomsperspektiv bidra till en hållbar användning av naturresurserna
- bidra till att stärka det demokratiska styrelsesättet och det civila samhället.

KTS framhålls i strategin som det främsta instrumentet för samarbete på naturressurssidan, medan värdet av samarbete genom enskilda organisationer betonades inom demokratiområdet. Insatser på miljöområdet förutsågs på områden där filippinska statens prioriteringar sammanfaller med den svenska resursbasen. En lämplig balans skulle eftersträvas mellan samarbete med centrala myndigheter och parter utanför Manila. Förutom KTS skulle krediter/garantier kunna utgöra samarbetsformer. KTS skulle även kunna användas som instrument i demokratisamarbetet, i synnerhet för stärkande av institutioner. Möjligheter gavs att ge stöd till fredsprocessen i Mindanao om omständigheterna så skulle tillåta. Det huvudsakliga samarbetet under perioden har i enlighet med strategin bedrivits genom KTS och enskilda organisationer på miljö- och demokratiområdena. Samarbetet har varit relativt begränsat i volym varför en övergripande bedömning av effekter på sektornivå är svårgörig. Förutom generell sektoriell inriktning låter sig samarbetet svårigen styras då KTS, liksom krediter, i huvudsak är reaktiva instrument.

Svenskt stöd till jordreformen i Filippinerna har bidragit till att jord fördelats till fattiga bönder, men genomförandet av reformen bromsas av starka ekonomiska intressen och oklara ägarförhållanden.

Miljöproblemen i Filippinerna, i synnerhet i urbana miljöer, är anse-
liga.. Inom miljöområdet finns behov av att medvetandegöra berörda
myndigheter om problemen och engagera civila samhället i folkbildning-
sprogram för att öka acceptansen och respekten för gällande lagstiftning
på miljöområdet. Ur strategisynpunkt relevant och tämligen omfattande
KTS-verksamhet på miljö- och naturresursområdet har bedrivits under
perioden. Effekten av samarbetet inom kompetensutveckling av miljöför-
valtningar är svårbedömd medan insatserna inom urban avfallshantering,
ett av de svåraste miljöproblemen, får bedömas som framgångsrika.
Tre KTS pilotprojekt, varav två i Manila, har upplevts mycket positivt
av mottagarna och genererat stort intresse och spridning av kunskap i
vidare kretsar. Förfrågningar har erhållits om liknande stöd, däremot
har pilotinsatserna i Manila ännu inte konkret replikerats i någon större
omfattning på grund av resursbrist. Den sanitära avfallsanläggning som
planerades inom i det tredje pilotprojektet har uppförts inom ramen för
ett lokalt utvecklingsprogram finansierat av bland andra ADB.

Under innevarande strategiperiod (2000–2005) har de årliga KTS-
utbetalningarna varierat kraftigt, men genomgående varit betydligt
lägre än under föregående strategiperiod. Antalet nya samarbetsavtal
som ingåtts har också varit betydligt lägre. Nedanstående tabell redov-
isar KTS-åtaganden, de nya samarbetsavtal som parterna ingått och
de utbetalningar som gjorts för redan avtalade KTS-projekt under år
1999–2003.

tkr	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
Åtagande Filippinerna	15429	6065	100	8 721	7 625	37940
Utbetalt Filippinerna	23307	13141	10 034	7 960	9 320	63762

Kreditinstrumentet har utnyttjats i begränsad utsträckning.
Situationen i Filippinerna karaktäriseras av att några få familjer styr
landet och kontrollerar stora delar av samtliga tillgångar. Denna oba-
lans söker man genom EO-arbetet påverka främst genom att utifrån
ett rättighetsperspektiv stärka det civila samhället. Stödet via enskilda
organisationer har fortsatt på ungefär samma höga nivå som under tidi-
gare period med MR och demokrati som största samarbetssektor följt av
miljö- och naturresursfrågor. Hög andel kv innligt deltagande utmärker
många insatser. Samarbetet mellan svenska och filippinska enskilda
organisationer är omfattande och av långsiktig natur.

Filippinerna har inte utarbetat någon PRS, utan utvecklingsarbetet
styrs av en medelsiktig utvecklingsplan. Givarsamordningen sker genom
årliga givarmöten (Consultative Group Meetings) och sektorsamordning.
De stora givarna är de internationella finansieringsorganisationerna,
Japan samt FN-familjen. Bland de bilaterala givarna är Australien och
Tyskland bland de framträdande. Sektorsamordningen leds vanligtvis av
det ansvariga länministeriet. Ännu har sekterprogramstöd inte vunnit
genomslag som biståndsform, utan samarbetet genomförs främst som
fragmenterat projektbistånd. Den svenska närvaron och volymen är inte
på en nivå som gör att Sverige kan påverka eller förändra samordnings-
frågan i Filippinerna. Fredsprocessen på Mindanao är ett exempel där
samordningsinitiativ har drivits längst från regeringens sida.

Utbetalningar per år och sektor

Sektor	År	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati		17	11	18	4	9	59
Sociala sektorn		1	4	2	6	3	16
Infrastruktur, handel och urban utveckling		6	1	1	0	0	8
Naturbruk		8	5	3	5	5	26
Övrigt		1	4	2	5	0	12
Totalt		33	25	26	21	17	121
Varav krediter		0	0	8	0	0	8
Varav via enskilda organisationer		5	9	8	7	8	37
Varav humanitärt stöd		0	2	0	0	0	2

5.2 Resultatanalys

5.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Statistiksamarbete	199709–200306	3,2	2,0
Jordreform	199711–200301	14,6	9,9
UNDP Konflikthantering Mindanao	199805–200006	1,6	1,6
GIS och kartering	199904–200301	3,8	3,8

En av huvudmålsättningarna i strategin var att stärka det demokratiska styrelsesättet och det civila samhället. Tre KTS-insatser har genomförts tillsammans med filippinsk förvaltning.

Decentraliseringsgraden när det gäller statistikinsamling och produktion är hög vilket förutsätter klara direktiv för datainsamling och presentation. Syftet med det svenska stödet till utveckling av ett statistiskt informationssystem var ökad kvalitet på beslutsunderlag, förhöjd lokal kompetens och förbättrad tillgänglighet till nationell statistik. Som resultat av projektet har ett nationellt kontor öppnats för statistisk service, inklusive on-line, till allmänheten mot betalning. Bibliotek i landet har bättre tillgång till inhemska och internationella statistiska publikationer. Budgetrestriktioner har medfört att täckningsgraden för statistikservice begränsats till 10 av 16 regioner. Officiell information om efterfrågan saknas, men den ökade tillgängligheten antas ha medfört ökande användning av statistik.

Omfattande institutionellt stöd har utgått till uppbyggande av en fungerande lantmäteriverksamhet i hela landet. Parallellt har Sida givit en kredit för bland annat datautrustning och software till centrala lantmäterimyndigheten och fältkontor (se nedan). Syftet med projektet har varit att effektivisera registrering, försäljning och distribution av mark samt att underlätta planering av markanvändning. Genom projektet har lantmäteriet kunnat bygga upp en gemensam processhantering i hela landet, skapat en databas för mark för löpande användning samt få fram bättre underlag för övergripande planering, policybeslut och uppföljning. Programmet har varit framgångsrikt genom att distributionen av land till fattiga har underlättats och fattiga bönder fått rätt till jord- och

skogslotter. Efter tio år beräknas Filippinerna ha nått drygt halvvägs mot det uppställda målet. Genomförandet av reformen bromsas av starka ekonomiska intressen och oklara ägarförhållanden. Det är viktigt för programmets framtida framgång att Filippinerna fortsätter att verka för en effektiv och rationell användning av nationella standards och nära samarbete mellan centrala myndigheten och fältkontor.

UNDP erhöll svenskt stöd för ett konflikthanteringsprogram på Mindanao, vilket avrapporterades i resultatanalysen för föregående strategiperiod. Fredsprocessen utmärktes då av bristande politisk vilja från såväl regeringen som gerillan. Återuppbyggnadsarbetet kantades av fördröjningar och bakslag. Väpnade aktioner genomfördes med jämna mellanrum. Fredsprocessen avstannade när regeringen invaderade med full militär styrka. Rapporteringen från UNDP uteblev också i sin helhet vilket bidrog till att ytterligare stöd ej medgavs.

5.2.2 Infrastruktur, handel och urban utveckling

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Utveckling av civilflyg	199701–200207	6,8	3,1
Kompetensutveckling inom pappers- och massaindustrin	199708–200006	8,1	3,9
Studie mejeriproduktion Mindanao	199807–200012	5,8	2,9

Experthjälp tillhandahölls till transportministeriets tekniska avdelning för att modernisera och utveckla det nationella civila transportsystemet i enlighet med en framtagna 'Civil Aviation Master Plan' med särskild inriktning på flygsäkerhetsfrågor.

Praktisk utbildning i drift, underhåll och miljöfrågor finansierades inom pappers- och massaindustrin. Insatsen omfattade också en kartläggning av hinder för utveckling av sektorn och förslag till ökat utnyttjande av installerad kapacitet.

En större feasibility-studie av förutsättningarna för utveckling av mejerisektorn på Mindanao genomfördes och utmynnade i ett antal rekommendationer. I ett senare skede utökades insatsen till att också omfatta revidering av landets mejeripolicy.

5.2.3 Miljö och naturresurser

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Industriell miljövård förvaltningssamarbete	199708–200005	8,7	5,1
Vattenresursplanering	199708–200204	9,2	7,1
Miljöförvaltning Mindanao	199904–200006	1,6	1,6
Agroindustriutbildning Mindanao	199904–200112	4,1	4,1
Luftvård förvaltningssamarbete Metro Manila	199911–200304	5,0	5,0
Källsortering och pappersåtervinning Metro Manila	200009–200303	3,8	3,8
Industriell miljövård (Filippinska Utvecklingsbanken)	200203–200412	8,5	6,5
Avfallshantering Metro Manila	200303–200508	3,0	1,9
Avfallshantering Mindanao	200305–200409	3,3	2,2

Projektportföljen består främst av KTS-projekt inom avfallshantering i urbana miljöer, inklusive industriavfallshantering, miljö- och naturresursförvaltning och utveckling av kompetens och metoder för identifiering av luftföroreningar.

Lokala agroindustrier (agro-industrial centers) på Mindanao var målgruppen för en insats omfattande stöd i institutionsuppbyggnad och utbildning i främst miljöfrågor.

En andra fas av ett program syftar till att kontrollera och minska luftföroreningar i Metro Manila genomfördes under perioden. Relevant lagstiftning finns nu på plats liksom en databas för utsläpp omfattande 1700 källor och mer än 550 trafiklänkar inklusive trafikmängd. Personal har utbildats i att praktiskt använda data från mätningar av luftkvalitet, inventera var utsläppen genereras inklusive utsläpp från motorfordon samt hantera olika scenarios av utsläpp. Problem var att mätutrustningen som finansierats av ADB försenades och dessutom representerade ett annat tekniskt system än vad som var förutsatt. Trots försök till samordning av den utbildningsinsatsen och stödet från ADB avseende den tekniska utrustningen avslutades den svenska insatsen innan mätutrustningen levererades. Stödet från motpartens, Environmental Management Bureau, ledning varit svagt.

Genom det globala programmet till skydd för jordens ozonskikt i enlighet med Montrealprotokollet har bilateralt stöd givits till Filippinerna för utarbetande av en plan för utfasning av ozonnedbrytande ämnen tillsammans med Världsbanken. Fortsatt stöd ges nu till att genomföra planen i ett projekt som avslutas 2005. Stockholm Environment Institute koordinerar och genomför det bilaterala ozonprogrammet på uppdrag av Sida.

Tre KTS-projekt med syfte att förbättra urban avfallshantering har genomförts. Ett första pilotprojekt i Metro Manila avsåg att öka återanvändningen av tidningspapper/pappersvaror. Man fann snabbt att endast sortering av returpapper inte var ekonomiskt möjligt varför sortering av annat avfall kompletterade projektet. Erfarenheterna, bland annat ett förnämligt statistiskt material, från fem stadsdelar i Metro Manila, har senare kommit till användning i andra delar av staden. Ett andra pilotprojekt med syfte att överföra en mer effektiv avfallshantering på stadsdelsnämnderna i Metro Manila pågår fortfarande. Det har rönt stort intresse i hela landet eftersom de mycket goda erfarenheterna av hushållssortering, återanvändning, kompostering och sluttransport av oanvändbart material kommer att hjälpa till att minska tillväxthastigheten på sopbergen. I en småstad på ön Mindanao genomfördes en feasibility study avseende avfallshantering. Samtidigt startade stadens myndigheter ett pilotprojekt med sopsortering och hantering i sorteringsanläggningar. I projektet har ingått att planera en sanitär avfallsanläggning med kompostering och saneringsfunktioner. Detta projekt samlade under en Sida-stödd workshop 150 personer från ett femtital orter för att utbyta och diskutera erfarenheter. Dessa försöksprojekt har rönt uppskattning i Filippinerna, där urban avfallshantering är ett av de svåraste miljöproblemen.

Genom den filippinska utvecklingsbanken har sedan många år givits stöd till utbildningsinsatser för industrisektorn med syfte att miljöanpassning av produktion och utveckling av miljörevision. I tidigare utvärderingar (1996) och en genomgång inför nytt beslut har insatsen befunnits angelägen och medförande positiva resultat.

5.2.4 Krediter

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Jordreform	199711–200206	18,3	8,3

Det kreditfinansierade samarbetet är inriktat på att stödja finansieringen av investeringar i samarbetsländerna. Krediter till Filippinerna föreskrivs en förmånlighetsgrad uppgående till 35 procent. Krediterna har i huvudsak använts för att finansiera projekt inom demokrati och reformarbete samt miljösektorn. Initiativet till krediten kommer inte sällan från ett pågående KTS-projekt och vid större krediter finansieras ofta relaterade konsultinsatser via KTS.

De föreskrivna svenska reglerna (se 2.3) har medfört att kreditinstrumentet inte är konkurrenskraftigt och används mer sällan i samarbetet med Filippinerna trots att för samtliga krediter undantag beviljats när det gäller kravet på andelen svenskt innehåll av leveranserna. Beviljade krediter är inte heller lika med att krediter verkligen betalas, mycket blir fördröjt eller fryser inne vilket framgår i tabellen nedan. En förklaring till detta är att en längre beslutsprocessen är nödvändig i samband med skuldsättning. Av beviljade krediter om totalt 143,5 MSEK har endast 18,3 MSEK utbetalats, varav en enda utbetalning om 8,3 MSEK till stöd för jordreformen under perioden 1999–2003.

Beviljade krediter och utbetalningar

Ändamål	Åtagande MSEK	Utbetalt 1997 MSEK	Utbetalt 2001 MSEK
Jordreform	18,3	10,0	8,3
Development Bank of the Philippines ramkredit	90,0	0	0
Luftmätning	35,0	0	0
Totalt	143,5	0	0

5.2.5 Internationella kurser

Deltagande från Filippinerna i internationella kurser under det globala programmet visar på en neråtgående trend. En förklaring till detta kan vara att det i samband med krisen 1997 gjordes ett undantag från kravet på landets egenfinansiering av resor. När kravet åter infördes efter krisen ebbat ut var intresset för kursdeltagande svagare.

År	Kvinnor	Män	Totalt
1999	45	39	84
2000	24	25	49
2001	18	11	29
2002	23	16	39
2003	18	15	33
Totalt	128	106	234

5.2.6 Enskilda organisationer

Organisation	Avtalsperiod	Utbetalningar 1999–2003
Diakonia	1999–2003	6,7
Forum Syd	1999–2001	0,7
LO/TCO	1999–2003	4,6
Olof Palmes Internationella Centrum	1999–2003	15,7
PMU	1999–2003	1,5
Rädda Barnen	2003	0,1
SMR	1999–2003	5,4
Svenska Kyrkan	1999–2003	3,0

Officiell justerad EO-statistik

Diakonia arbetar med sex organisationer i en av de fattigaste delarna av landet. Arbetet har som mål att stärka fattiga gruppers inflytande och förmåga att ta sig ur fattigdomen i huvudsak genom utbildningsinsatser. Diakonia fasar ut sitt engagemang i Filippinerna, från 2006 kommer de att koncentrera sitt arbete till andra delar av Sydostasien.

LO/TCOs samarbetsparter utgörs av ett flertal arbetstagarorganisationer. Insatserna syftar till att stärka organisationernas ställning liksom deras interna demokratiska kultur. Medan många positiva resultat har uppnåtts i arbetet med organisationernas interna utveckling över åren bedöms samarbetet ha haft begränsade effekter på arbetsmarknaden, till exempel i form av förbättrad lagstiftning eller ökad organiseringsgrad. Den existerande lagstiftningen i sig har funnits utgöra ett problem för utvecklingen på arbetsmarknaden.

Sedan många år arbetar OPCs svenska medlemsorganisationer med en rad lokala motparter, främst fackföreningar, i ett brett program med målsättningen att utveckla det civila samhället och genom utbildning stärka politisk medvetenhet. Vidare har samarbetet omfattat ett program för småskaligt hållbart skogsbruk (social forestry). OPC har utifrån den egna erfarenheten av arbete i konfliktområden utvecklat ett förhållningssätt för hur bistånd bedrivs på ett konfliktkänsligt sätt.

Många EO-insatser, däribland PMUs och SMRs har som mål att öka kunskapen och förmågan hos minoritetsbefolkningar att förbättra sin egen situation. Det rör sig bland annat om stöd till grupper i att organisera sig runt viktiga frågor som läs- och skrivkunnighet och erhållande av medborgarskap och rättigheter som följer därav.

5.2.7 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
SMR	199801–200309	1,9	1,1
MSF, internflyktingar Mindanao	200009–200107	1,2	1,2

2000 inträffade ett ras på en soptipp i utkanten av Manila efter häftiga regn. Genom SMR (Hoppets Stjärna och Skandinaviska Barnmissionen) bidrog Sida till akuta humanitära insatser för de många drabbade bland annat i form av byggmaterial, mat och mediciner. 2001 gav Sida genom SMR (Skandinaviska Barnmissionen) ett mindre stöd till 500 branddrabbade familjer i Manila.

6. Resultatanalys

Thailand

6.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Det statliga utvecklingssamarbetet med Thailand inleddes 1986 och har främst utgjorts av kontraktsfinansierat tekniskt samarbete.

Gällande landstrategi omfattar åren 2000–2004 och syftar till att:

- stödja ansträngningar för att skydda miljön och åtgärder för att möjliggöra en uthållig användning av naturresurser
- stödja politiska och ekonomiska reformprocesser i riktning mot ökad öppenhet i samhället.

Strategin har en uttalad ambition att bidra till vidgade kontaktytor mellan Sverige och Thailand. De föreskrivna samarbetsformerna utgörs av KTS, internationella kurser och, inom miljöområdet, krediter/garantier. En breddning av den svenska resursbasen i KTS-samarbetet eftersträvas. Fortsatt omfattande stöd via enskilda organisationer förutses och strategin förordar också en prövning av forskningssamarbete. Insatserna bör omfatta kunskapsutveckling och institutionsuppbyggnad. Stödet till politiska och ekonomiska reformprocesser inriktas på områden där Sverige besitter relevant kunskap.

Det svenska samarbetet med Thailand under perioden har varit mycket begränsat i volym varför en övergripande bedömning av effekter ens på sektornivå är svårgörig. Förutom generell sektoriell inriktning låter sig samarbetet sig svårligen styras då KTS, liksom krediter, i huvudsak är reaktiva instrument. Även EO-samarbetet, vilket till 20% finansieras av de svenska enskilda organisationerna, baseras på problem identifierade av parterna utan aktiv styrning.

Det huvudsakliga samarbetet under perioden har bedrivits genom KTS på miljöområdet och enskilda organisationer inom MR och demokrati. Thailand har under flera år haft en mycket hög ekonomisk tillväxt vilket medfört allvarliga miljömässiga konsekvenser. Den projektportfölj som erhåller svensk finansiering innehåller främst insatser som syftar till att utveckla kapacitet för att kartlägga miljömässigt känsliga områden och att kartlägga och utarbeta program för att reducera effekterna av luftföroreningar.

Under perioden har KTS-utbetalningarna visat på en kraftigt neråtgående trend. Nedanstående tabell redovisar KTS' åtaganden, alltså de nya avtal som parterna ingått och de utbetalningar som gjorts för redan avtalade KTS-projekt under år 1999–2003.

tkr

År	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
Åtagande Thailand	10795	7 070	1 174	160	245	19444
Utbetalt Thailand	7312	12 547	7 590	3 603	2 026	33078

Under perioden har en kredit beviljats men ej utbetalats och beslut har fattats om stöd till ett projekt avseende vattenreningsverk. De svenska reglerna, den låga inhemska räntan och striktare upplåningsregler i Thailand har gjort att efterfrågan på, och följaktligen beviljandet av, krediter varit lågt.

Svenska enskilda organisationer är fortsatt aktiva i Thailand på ungefär samma nivå som under tidigare period. Detta gäller även kyrkorna trots att de uppger att det av juridiska skäl är svårare för kyrkor än andra organisationer att få tillstånd att verka i landet. Aktiviteterna spänner över ett brett område men de flesta insatserna syftar till att stärka respekten för mänskliga rättigheter, gendermedvetandet och att stärka marginaliserade gruppers förmåga att organisera sig och arbeta för gemensamma problem, däribland medborgarskap. Den huvudsakliga målgruppen utgörs av etniska minoriteter.

Biståndet har under den aktuella perioden haft begränsad betydelse i form av resursöverföring. Thailand har omdefinierat sin roll i utvecklingssamarbetet och ser sig framöver som en givare i stället för en mottagare av bistånd. Thailands förändrade roll har påverkat samordningsfrågan. Thailand har inte utvecklat en PRS, men har utvecklingsplaner. Samordning har tidigare skett genom årliga givarmöten och i formen av sektorsamordning. I takt med att biståndet minskar till Thailand kommer behovet av samordning minska.

Utbetalningar per år och sektor

Sektor	År	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati		5	10	3	2	3	22
Sociala sektorn		21	19	22	24	31	117
Infrastruktur, handel och urban utveckling		1	0	1	1	1	3
Naturbruk		3	5	5	4	2	19
Övrigt		1	2	2	4	2	11
Totalt		30	36	33	34	38	172
Varav via enskilda organisationer		5	6	5	8	6	30
Varav humanitärt stöd		17	16	20	22	3	78

6.2 Resultatanalys

6.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Reform av offentlig förvaltning	199904–200210	4,7	4,7

Den offentliga sektorn i Thailand beskrivs som stor och tungrodd. Högre effektivitet bland offentligt anställda behövs för att snabbare kunna implementera regeringens reformer. Sverige har sedan 1994 stött ett kapacitets- och kompetensutvecklande program. Den senaste insatsen inriktar sig på att öka förändringstakten i statsapparaten och skapa ett effektivare centralt tjänsteutövande, inklusive att öka kapaciteten för att utveckla förslag till policy och strategier, stärka lagandan i samarbetet och utveckla metoder för att dimensionera administrationer. Insatserna som genomfördes till och med 1997 har utvärderats och befunnits relevanta. Utvärderingen konstaterade också att det fanns ett behov av att öka förändringstakten. Den sista fasen har ännu inte utvärderats.

6.2.2 Sociala sektorn

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Hälsa- och socialförsäkring	199706–200008	1,6	0,7
Diakonia drogbehandling	200007–200406	3,8	3,8

En insats på sociala området genomfördes med syfte att stödja introduktionen av ett sjuk- och socialförsäkringssystem, utveckling av utvärderingsmetoder och bättre utnyttjande av hälsoresurser. Ändrade politiska prioriteringar medförde att systemet inte infördes.

Sida stödjer sedan 2000 genom Diakonia ett drogförebyggande program i norra Thailand och Burma. Ett nytt avtal för konsolideringsfas har träffats för perioden 2004–2006. Narkotikaproblematiken utgör betydande hinder för social, politisk och ekonomisk utveckling på både mikro- och makronivå, samt för integration och utveckling regionalt. Länkarna till HIV/AIDS-problematiken är tydliga, liksom kopplingar till människohandel, prostitution och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det övergripande syftet med programmet är att skapa förutsättningar till positiv utveckling för målgruppen genom att på olika nivåer angripa utvecklingshinder i relation till narkotikaproduktion, narkotikahandel och narkotikakonsumtion och relaterade problem som spridningen av HIV/AIDS. Delprojekten i programmet ägs och drivs av fem lokala enskilda organisationer inom de etniska minoriteterna i Thailand och Burma. En rad insatser för övergripande organisation-utveckling och kapacitetsutveckling genomförs förutom den verksamhet som drivs av de lokala organisationerna, däribland inkomstgenererande verksamhet för kvinnor, rättshjälp till personer utan medborgarskap, drogavvänjning och rehabilitering, utbildning gällande HIV/AIDS och för att minska risker för kvinnliga missbrukare eller döttrar till missbrukare (prostitution etcetera). Programmet uppges ha nått tillfredställande resultat under perioden. Beroendet av tekniskt stöd från Diakonia har minskat och organisationerna arbetar mer självständigt. På målgrupp-

snivå har utveckling skett gällande en rad olika områden: Feedback och kontinuerlig utvärdering inom programmet visar på positiva resultat på både organisations- och målgruppsnivå.

6.2.3 Miljö och naturresurser

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Luftkvalitetsmanagement	199612–200103	4,9	2,8
Kooperativ bank management effektiviseringsstudie	199710–200001	1,7	1,3
Jordkabelstudie	199711–200002	2,0	0,6
Institutionell utveckling skogsmanagement	199805–200112	2,5	2,4
Miljökartläggning av kustområden	199901–200108	5,6	5,3
Industriunderhåll	199904–200401	5,0	5,0
Hantering av farligt gods i Bangkok hamn	199910–200106	1,1	1,0
Lokal Agenda 21	200002–200212	5,5	5,3
Kartläggning av surt nedfall	200010–200402	1,4	1,4
Kompetensutveckling Bangkok brandkår	200103–200309	1,2	1,1

Stöd har givits för uppbyggnad av fyra regionala kontor för luftmiljöövervakning och -planering i Chiang Mai, Chonburi, Khonkaen och Songkhla. Insatsen omfattade också uppbyggnad av ett luftmiljölaboratorium vid miljöministeriet i Bangkok. Projektet är under utvärdering. Forest Industry Organisation (FIO), ett statligt skogsbolag, har genom samarbete rationaliserats administrativt, genomgått en miljömässig översyn och förbättrat sin finansiella ställning. FIO har som första företag i skogssektorn blivit certifierat och auktoriserat att certifiera andra organisationer i branschen. Som ett resultat av projektet har FIO arbetat med att undersöka möjligheten att certifiera gummiplantager i vilket man erhållit svensk experthjälp. Arbetet utvisade att tiden ännu inte är mogen för miljöcertifiering även om förbättringar har gjorts på plantagerna.

Ett projekt som går lång tillbaka i tiden avser mätning av luftföroreningar (air quality management). En pågående utvärdering av projektet pekar preliminärt på att utrustning och utbildning inte längre är relevant. Enligt utvärderingen har intentionerna att föra ut kompetens och kapacitet ut i regionerna i Thailand inte lyckats.

Inom ramen för ett projekt med syfte att kartlägga miljökänsligheten i kustområden har ett miljökänslighetsindex tagits fram. Kartmaterial har sammanställts och en databas baserat på GIS utvecklats över naturresurser i kustnära områden. Vidare har personal på Pollution Control Department utbildats i kustmiljöfrågor och kustbevakning och polis utbildats i att hantera olyckor med inslag av förorenande utsläpp i miljö känsliga kustzoner. Kartmaterialet används av lokala och centrala myndigheter för planering.

Ett samarbete med Kasetsart University har bedrivits för att bygga upp universitets kompetens och kapacitet att utbilda inom industriunderhåll i syfte att förbättra produktiviteten inom den thailändska industrin på ett miljömässigt acceptabelt sätt. I projektet har även ingått att utveckla metoder för att granska underhåll inom industrin (performance audits). Projektet har lyckats uppfylla sina mål vad gäller kompetens och kapacitetsutveckling på universitetet, men däremot har inte universitetet haft kapacitet att ta på sig uppdrag att granska industrin underhåll inom industrin.

Thailands nationella policy för miljöfrågor är baserad på FNs resolution Agenda 21. Sverige stödjer ett samarbete för att på pilotbasis anpassa och genomföra Agenda 21 i två pilotkommuner. Aktiviteterna för projektet omfattade att upprätta miljöprofiler, utveckla kompetens hos tjänstemän, att involvera skolor, civil society, industrier och affärsidkare och övrig allmänhet, kartlägga miljösituationen. Dessutom skulle policy och strategier tas fram för sophantering och behandling av avloppsvatten. De flesta av målsättningarna hade uppfyllts i en av pilotkommunerna medan mycket arbete återstod i den andra vid projektets slut. De olika resultaten reflekterar kommunledningarnas olika engagemang.

Kurser har hållits i Bangkok för att öka kapacitet och kompetens hos stadens brandkår. Kurserna omfattar teori och praktik för att förhindra brand, undersökning av brandplats och planering och ledning av brandsläckningsarbete i utrymmen under mark.

6.2.4 Krediter

Det kreditfinansierade samarbetet är inriktat på att stödja finansieringen av investeringar i samarbetsländerna. Krediter till Thailand föreskrivs en förmånlighetsgrad uppgående till 35 procent och i normalfallet skall finansieringen vara bunden till 70 procent svenska leveranser.

De svenska föreskrivna reglerna gör att kreditinstrumentet används mer sällan. Dessutom är den inhemska räntan för närvarande förhållandevis låg. Inga utbetalningar av krediter gjordes 1999–2003. Under den rapporterade perioden beviljades en ramkredit till utvecklingsbanken IFCT med ett belopp motsvarande 10 miljoner dollar. Den inhemska räntan har legat på en låg nivå och det har inte funnits behov av att utnyttja finansieringsmöjligheter via IFCT varför krediten återtagits.

En kredit för avloppsreningssystem i Chiang Mai har beviljats, men ännu ej utnyttjats. Sommaren 2001 fattade regeringen beslut om stöd till finansiering av avloppssystem till Chiang Mai kommun i form av en u-kredit uppgående till ett värde motsvarande 200 MSEK och tekniskt stöd uppgående till totalt 15 MSEK varav 6 MSEK för den institutionella delen av projektet. Den thailändska beslutsprocessen avstannade när Thailand ändrade policy för upptagande av lån i utländsk valuta och införde radikala begränsningar. Med användande av KTS-instrumentet har projektförslaget förfinats och delar av investeringsprojektet har initierats med interna budgetmedel. Under 2003 har Thailand genom Ministeriet för Föreningsskontroll meddelat att man avser genomföra projektet som ett pilotprojekt. För närvarande pågår upphandling av konsult för att se över behovet av ett investeringsprogram. Det är idag oklart om investeringsprogrammet kan komma att finansieras via svenska krediter.

6.2.5 Internationella kurser

Deltagande från Thailand i internationella kurser under det globala programmet visar på en neråtgående trend. En förklaring till detta kan vara att det i samband med krisen 1997 gjordes ett undantag från kravet på landets egenfinansiering av resor. När kravet åter infördes efter krisen ebbat ut var intresset för kursdeltagande svagare.

År	Kvinnor	Män	Totalt
1999	28	36	64
2000	32	30	62
2001	20	28	48
2002	20	24	44
2003	24	17	41
Totalt	124	135	259

6.2.6 Enskilda organisationer

Insats	Avtalsperiod	Utbetalningar 1999–2003
Diakonia	1999–2003	7,2
Forum Syd	2001–2003	0,4
LO/TCO	1999–2003	2,3
Olof Palmes Internationella Centrum	1999–2003	4,8
PMU	2003	0,5
Röda Korset	1999	1,3
SHIA	1999–2003	1,0
SMR	1999–2003	14,3

Officiell justerad EO-statistik

Diakonias arbete i Thailand rör främst burmesiska flyktingar men också thailändska minoritetsfolk omfattas av insatserna. Arbetet med flyktingar redovisas under Burma-avsnittet.

Drogmissbruk bland etniska minoriteter i Thailand är omfattande och har sett en ökning under de senaste åren. Forum Syd (IOGT-NTO) arbetar med att försöka stävja drogmissbruk bland minoritetsfolk i norra Thailand. Insatserna omfattar kompetensutveckling av lärare och att stärka kunskap bland målgrupperna om prostitution, trafficking och HIV/AIDS.

LO/TCOs samarbetspartner utgörs av ett flertal arbetstagarorganisationer. Insatserna syftar till att stärka organisationernas interna demokratiska kultur och utbildningskapacitet. Medan många positiva resultat har uppnåtts i arbetet med organisationernas interna utveckling över åren bedöms samarbetet ha haft begränsade effekter på arbetsmarknaden, till exempel i form av förbättrad lagstiftning eller ökad organiseringsgrad. Den existerande lagstiftningen i sig har funnits utgöra ett problem för utvecklingen på arbetsmarknaden.

OPC (KF Project Center) arbetar med utveckling av konsumentkooperativ i huvudsak i Bangkokområdet. Övergripande mål med samarbetet är ett ökat engagemang och demokratiskt inflytande och förbättrade levnadsvillkor för medlemmarna. Genom projektet har fler än 200 personer, varav 70 procent kvinnor, utbildats, modellbutiker utvecklats och gemensamma inköpsrutiner inrättats för starkare förhandlingsposition gentemot leverantörer. Det senare har resulterat i betydande förbättringar för medlemmarna. I Asienkrisens spår gick många mindre kooperativ under, dock har alla i projektet ingående kooperativ överlevt och i flera fall också förstärkt sin position.

PMU har med sin lokala motpart arbetat med att förhindra att flickor dras in i prostitution och mot spridning av HIV/AIDS. Arbetet bedöms av PMU som ytterst relevant men har visat sig oväntat svårt. Färre flickor än väntat har kunnat hjälpas i projektet. Man ser f.n. över sin strategi och överväger att omrikta aktiviteter till hembyarna i stället för att bedriva uppsamlingsverksamhet i Bangkok.

SHIA har nära samarbete med National Association of Deaf i Thailand med främsta syfte att stärka organisationen i dess dialog med myndigheter och utbildning av allmänheten. Ett resultat av arbetet är erkännande och ökad användning av teckenspråk i till exempel nyhetsprogram, vilket vidgat möjligheter för döva att delta aktivt i samhällslivet.

SMR (Baptist Union of Sweden) arbetar för att förbättra de ekonomiska levnadsvillkoren för ett flertal olika höglandsfolk genom mikrokreditprogram, vatten- och sanitetsaktiviteter och hantverk.

6.2.7 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Diakonia flyktingar	199801–200506	144,5	102,1

Stödet via Diakonia rör arbete med burmesiska flyktingar i Thailand och redovisas under Burma-avsnittet.

7 Resultatanlys

Burma

7.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Någon separat strategi för svenskt samarbete med Burma finns ej utan detta styrs utifrån Asienstrategin och EUs gemensamma ståndpunkt. Ståndpunkten har inneburit restriktioner för biståndet som varit begränsat till insatser av humanitär karaktär. Biståndet har i enlighet med Asienstrategin omfattat stöd till burmesiska flyktingar i Thailand, till demokratiska krafter i Burma och till att motverka spridning av HIV/AIDS. Allt arbete sker genom internationella eller enskilda organisationer.

Sidas Asienavdelning står för den huvudsakliga politiska bevakningen medan SEKA/HUM bevakar den humanitära situationen i Burma och i den närliggande regionen. Den regionala humanitära rådgivaren i Bangkok har täta förbindelser med olika aktörer som är engagerade i Burmas och Burmaflyktingarnas framtid och ansvarar för uppföljning av Sidas stöd till flyktingarna.

Utbetalningar per år och sektor

Sektor	År	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati		1	3	2	7	4	18
Sociala sektorn		1	1	3	2	13	20
Infrastruktur, handel och urban utveckling		0	0	0	0	0	0
Naturbruk		0	0	0	0	0	0
Övrigt		0	0	1	0	0	1
Totalt		2	5	6	9	18	39
Varav via enskilda organisationer		1	1	1	1	1	5
Varav humanitärt stöd		0	2	4	2	4	12

7.2 Resultatanalys

7.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Mediastöd	200003–200508	10,3	8,3
Konfliktförebyggande	200201–200412	3,4	3,0

Svenskt stöd har utgått till i regionen aktiva organisationer med inriktning på situationen i Burma. Stödet har i första hand avsett mediaområdet, bland annat exilregeringens radio i Norge. Bistånd har även avsett insatser för stöd till den parlamentariska oppositionen samt regionala mr-organisationers arbete, bland annat för att påverka ASEAN-länderna.

7.2.2 Sociala sektorn

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Diakonia Drogbekämpning	199801–200006	1,3	0,5
UNDP HIV/AIDS	200306–200512	40,1	10,0

Sida stödjer genom Diakonia sedan flera år ett drogförebyggande program i den Gyllene Triangeln som på olika nivåer i samarbete med lokala organisationer angriper utvecklingshinder i relation till narkotika-produktion och narkotikahandel (se vidare redovisning under Thailand-savsnittet).

Avtal ingicks under 2003 med UNDP om en större insats inom HIV/AIDS-prevention. Projektaktiviteter inleddes först i slutet av året och inga resultat finns ännu att rapportera.

7.2.3 Enskilda organisationer

Insats	Avtalsperiod	Utbetalningar 1999–2003
Olof Palmes Internationella Centrum	199801–200108	0,5
Diakonia	199901–200406	42,3
Svenska Kyrkan	200301–200406	0,1
Forum Syd	200301–200407	0,3

Det enda större EO-samarbetet utgörs av Diakonias omfattande arbete sedan många år med burmesiska flyktingar i Thailand vilket finansieras via olika biståndsanslag (se nedan under humanitärt stöd).

7.2.4 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ICRC appeller 2000–2003	200001–200406	12,2	12,2

Sedan 18 år har Sida genom Diakonia stöttat flyktinglägren längs den thailändska gränsen. Diakonia är en av grundarna till det konsortium av enskilda organisationer som ansvarar för lägren. Genom konsortiet och de enskilda organisationerna har flyktingarna fått alla sina förnödenheter, till exempel material till tillfälliga bostäder, livsmedel, undervisning och hälsovård. Stödet har varit organiserat med omfattande deltagande från flyktingarna själva. Det humanitära biståndet har resulterat i att liv räddas och levnadsvillkor för tusentals flyktingar förbättras. Både fysisk och psykisk hälsa har tagits i beaktande. Sidas och Diakonias engagemang har haft stor betydelse för kvaliteten i stödet till lägren. Ökat kvinnligt deltagande och gendermedvetande, metodutveckling i genomförande av insatser och högre medvetenhet om organisatoriska frågor och styrformer har varit några av framgångarna. I dialog med UNICEF Thailand har Sida medverkat till att UNICEF ökat sin bevakning av särskilt utsatta barn i flyktinglägren, genom större närvaro i lägren och en särskild Child Protection Officer till kontoret i Bangkok.

I Burma har ICRC haft en fortsatt central roll att spela, som en av få internationella organisationer med tillgång till stora grupper utsatta människor. Sida har ansett att ICRCs närvaro och arbete i landet haft stor, kanske avgörande, betydelse för internationella samfundets möjligheter att bistå och skydda drabbad civilbefolkning och för att sprida respekt för den humanitära rätten. ICRC konsoliderade sin närvaro i Burma under 2001. Verksamheten kom under 2002 att koncentreras på fortsatt arbete inom hälsa, vatten och sanitet för konfliktdrabbad civilbefolkning i delstaterna Shan, Mon och Kayin och skyddsverksamhet och utbildning av aktörer på båda sidor av den väpnade konflikten i internationell humanitär rätt. Fördjupade kontakter och samarbete med lokala myndigheter och lokala grenar av Myanmars Röda Kors-föreningar fortsatte.

8. Resultatanalys regionalt samarbete Sydöstasien

8.1 Samarbetets inriktning och omfattning

Någon separat strategi för det regionala samarbetet med Sydöstasien finns ej utan detta styrs utifrån prioriteringar i regeringens Asienstrategi (1999). I denna strategi betonades för utvecklingssamarbetets del miljö, mänskliga rättigheter och demokrati samt kontakter mellan Sverige och Asien i bred mening (kultur, StartSyd, expertutbyte, handelsfrågor, etcetera). Dessa prioriteringar överensstämde i allt väsentligt med de interna riktlinjer för regionala insatser i Asien som Sida antagit 1998. I regeringens uppföljning, "Framtid med Asien – en uppföljning av regeringens Asienstrategi", 2002 fördes även HIV/AIDS in som ett prioriterat område.

Det av regeringen påbjudna stödet till regionalt samarbete i Asien var länge av begränsad omfattning. I mitten av 90-talet uppgick det till drygt 20 mkr och avsåg en knapp handfull organisationer/insatser i Mekongområdet. Under andra hälften av 90-talet förändrades anslagsstrukturen flera gånger. Budgetposten "Regionalt Asien" växte kraftigt och kom att innefatta såväl många disparata regionala verksamheter som enskilda länder och stöd till fredsprocessen i Mellanöstern; den uppgick år 2000 till 280 mkr.

Efter en reform 2001 försvann den finansiella styrningen av Asien-delpostens komponenter i regleringsbrevet. Samtidigt överfördes regionala (och nationella) insatser som tidigare budgeterats under delposter för till exempel miljö, forskning och näringsliv till delposten Asien. Anslag-sreformen innebar att man för första gången fick en någorlunda god överblick över vad Sida gör på regional nivå.

Regionala insatser motiveras i första hand utifrån behov av samordning runt för flera länder gemensamma gränsöverskridande resurser eller problem. Insatser har främst genomförts på miljö- och naturresursområdet där samarbetet, inklusive forskningssamarbetet varit omfattande. Även demokratiförstärkning har prioriterats. En omfattande regional insats inom HIV/AIDS hade inletts redan innan detta område tillkom som en ny prioritering i uppföljningen av regeringens Asienstrategi 2002. Ett större regionalt program inom HIV/AIDS är under uppbyggnad.

Sida har under perioden stött fyra regionala organisationer för mänskliga rättigheter, vilka i huvudsak, men inte uteslutande, arbetar med situationen i Sydöstasien. Målet med stödet är att främja och stödja insatser för fattigdomsminskning i Asien genom att respekten för mänskliga rättigheter ökar. Syftet är att stödja och komplettera det nationella

arbete för mänskliga rättigheter som bedrivs av nationella enskilda organisationer, internationella organisationer och enskilda länder. Det är svårt att bedöma det svenska stödets betydelse i regionen, dels därför att regionala och världspolitiska händelser påverkar situationen långt mer än det svenska finansiella stödet, dels därför att målen för det svenska stödet varit vagt formulerade. Formen för stödet, treårigt core support, har visat sig vara en bra form för såväl organisationernas utveckling som för Sidas behov av att minska handläggningstiden för varje insats. Få andra givare har haft möjlighet att ge sådant stöd och Sidas insats uppskattas därför mycket. Flera lokala organisationer som Sidas handläggare mött i fält vittnar om den nytta de haft av de regionala organisationernas kurser och andra kapacitetsutvecklande insatser. Stödet till civila samhället kompletteras av Raoul Wallenberg Institutets program med fokus på utbildning, nätverksbyggande och institutionsutveckling av nationella mr-institutioner (ombudsmän) och universitet.

Den sammanfattande analysen ger att de olika regionala projekt på miljö- och naturresursområdet som Sida initierat var för sig under flera år vad gäller högländ och lågländ, jordbruk, skog och vattenresurser på många sätt hänger ihop och har en bra potential för att nå eftersökta resultat och effekter. De omfattande regionala insatser som Sverige finansierar på miljö- och naturresursområdet bör ses som program snarare än projekt eftersom de är öppnare, mer explorativa och inriktade på förändringsprocesser, idéer och synsätt. De har ofta långt fler och olika typer av samarbetsparter än bilaterala projekt, är mer långsiktiga och syftar till kunskapsupbyggnad, attitydförändringar och opinionsbildning. Dessa faktorer är svåra att mäta i "produktionstermer". Ökad kunskap om gränsöverskridande frågor är viktigt för att motverka sociala och nationella konflikter. De regionala frågornas vikt och innehåll är utan tvivel av intresse för svensk medverkan eftersom de innebär möjligheter för båda sidor till ett rikt utbyte av kunskaper och erfarenheter. Många givare är på olika sätt inblandade i stöd till regionala program. Sidas ansats är dock på flera sätt unik eftersom det svenska samarbetet ofta är bredare och genom att det stödjer såväl medlemsländernas egna organisationer, regionala institutioner och existerande nätverk med ett och samma överbyggande mål. Denna strategi skapar förutsättningar för samordning mellan program och institutioner och för utbyte av idéer mellan aktörer.

Av särskild betydelse är Sidas stöd till Asian Institute of Technology. AIT bildades 1957 som en av få högre utbildningsinstitutioner i ingenjörskonst i Asien. Idag fortsätter AIT att vara en samägd institution med en styrelse bestående av representanter från omkring trettio länder (vanligtvis med Thailandsbaserade ambassader). Institutet inriktar sig på utvecklingsrelaterade områden och strävar därmed efter att behålla en regional roll/funktion. AIT mottar ett stort stöd från Sida, främst genom ett stipendieprogram för utbildning på mastersnivå med samt tre regionala forskningsinitiativ som stöds av Sida/SAREC. Sverige är en av de största givarna till AIT tillsammans med Thailand och Japan. Fram tills nu har Sida dock inte i någon större utsträckning varit involverad med AIT på en institutionell nivå, bortsett från att den svenske ambassadören i Thailand suttit med i den beslutande kommittén.

Alla länderna inom GMS, utom Kina, är nu medlemmar av ASEAN. Detta samarbete ger möjlighet till ett större regionalt ägarskap av insatser av de slag som de som Sida stödjer. Den snabbt ökande ekonomiska utvecklingen inom GMS-regionen, stimulerad bland annat av ADBs kreditprogram, har fört upp i ljuset många frågor om utnyttjandet av

naturreсурserna och om livsbetingelserna för de fattigare delarna av ländernas befolkning. Dessa behöver ytterligare belysning genom vidare forskning och metodutveckling parat med debatt och opinionsbildning. Under senare år har det också i länderna i regionen blivit lättare att föra fram synpunkter och åsikter som tidigare skulle ha varit obekväma. Det är nu rätt tid för övervägande om att sätta in mer resurser på program av dessa slag. I ett nästa skede gäller det att komma tillrätta med de svagheter som de hittillsvarande projekten har haft. Det har brustit i samordning och utbyte av information både mellan de regionala projekten och med de bilaterala insatserna, liksom inom Sida. Former behöver utvecklas för bättre koordinering med Sidas miljökontor, SENSE (Swedish Environmental Secretariat in Asia) i Bangkok.

Sidas erfarenhet av stöd till regionala forskningsnätverk är blandade. De flesta nätverken visar på mycket goda resultat både avseende forskningskvalitet och mer strukturella och organisatoriska frågor. Problem har i vissa fall uppkommit i samband med övergång till ett starkare regionalt ägande och i form av bristande samordningskapaciteten mellan forskare i regionen. Miljöfrågor prioriteras generellt sett i Sidas stöd till regional forskning i Asien och inom detta område är erfarenheterna över lag mycket goda. Här finns goda möjligheter för en bred satsning på miljöfrågor där forskningsinsatser samverkar med övrigt bistånd. Av speciellt intresse är också förslag som kommer ur eller har länkar till bilateralt samarbete inriktat på Mekongregionen.

I Asienstrategin framhölls vikten av att främja ömsesidiga kontakter mellan Sverige och Asien. En kartläggning av samarbetsmöjligheter i Asien, inklusive Sydostasien, på kultur- och medieområdet utmynnade under 2003 i ett förslag till utvidgat program. Samarbetet föreslogs koncentreras till fyra områden: museer/lkulturarv, bibliotek/litteratur, scenkonst samt medier/information. Kultursamarbetet under perioden har begränsats till identifieringsinsatser med syfte att utveckla långsiktiga musei- och bibliotekssamarbeten. Mediesamarbetet har i huvudsak bestått i stöd till utbildningsverksamheten inom två regionala organisationer för att höja kompetensen och medvetenhet bland journalister inom konflikthantering, fattigdomsfrågor och god samhällsstyrning kan medier i högre grad ta sig an frågor om rätt till informations- och pressfrihet. Enstaka insatser har också genomförts avseende marknadsutveckling, med och utan svensk inblandning.

Utbetalningar per år och sektor regionalt Sydostasien

Sektor	År	1999	2000	2001	2002	2003	Totalt
MR och demokrati		3	8	13	17	11	52
Sociala sektorn		1	7	15	4	17	44
Infrastruktur, handel och urban utveckling		14	19	17	7	12	71
Naturbruk		29	30	41	56	50	206
Övrigt		1	2	2	5	4	14
Totalt		48	66	88	90	95	386
Varav via enskilda organisationer		1	0	0	5	0	6
Varav humanitärt stöd		0	5	0	2	8	16

8.2 Resultatanalys

8.2.1 Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Forum Asia	200106–200406	6,0	6,0
APWLD	199701–200606	9,7	6,7
AHRC/ALRC	199901–200506	4,1	3,3
ISIS International Manila	199812–200506	5,0	4,0
RWI regionalt program Asien	200107–200612	32,5	13,8

Raoul Wallenberg Institutet (RWI) bedriver sedan flera år ett större regionalt program som omfattar flera länder i Sydostasien, kompletterat av omfattande bilateral verksamhet i, för Asiens del, Indonesien och Kina. RWIs arbete syftar till att främja och stödja utbildning och forskning inom området mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Insatserna under det regionala programmet omfattar bland annat MR-utbildningar för nationella mr-institutioner (ombudsmän) i drygt tio länder, genomförande och uppföljningar av utbildningar på akademisk nivå och kurser i ”The Equal Status and Human Rights of Women” samt informella ASEM-seminarier i mänskliga rättigheter. RWIs verksamhet med fokus på utbildning, nätverksbyggande och institutionsutveckling bedöms fylla en viktig funktion när det gäller att stödja och försvara mänskliga rättigheter i Asien. Institutionens internationella förankring skapar förtroende hos mottagarna och gör det möjligt att verka även i vissa länder där mr-arbete möter motstånd.

Under den aktuella perioden har verksamhetsstöd om totalt 8,6 MSEK givits till ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes) International med huvudkontor i Bangkok. ECPAT är sedan 1996 inte längre en regional, asiatisk organisation utan en internationell organisation som arbetar mot kommersiell sexuell exploatering av barn, inklusive barnpornografi på Internet, barnsexturism och trafficking. ECPAT är idag aktiva i över 60 länder, med en stor del av verksamheten fortfarande förlagd till Asien. ECPAT har varit initiativtagare till världskongresser mot kommersiell sexuell exploatering av barn, den senaste under 2001 samlade representanter för 134 regeringar. Aktionsplanen mot kommersiell sexuell exploatering av barn som antogs vid den En oberoende utvärdering av ECPATs verksamhet avseende budgetåret 2000/2001⁵ konstaterar att ECPAT med råge uppfyllt uppställda mål, i synnerhet i Asien. Enligt utvärderingen har ECPAT bland annat bidragit till att sätta CSEC (Commercial Sexual Exploitation of Children) på den internationella dagordningen, att CSEC blivit en prioriterad fråga för flera FN-organisationer, att öka medvetandet om barns deltagande i kampen mot CSEC och att många länder utvecklat nationella planer mot CSEC. Man har också bidragit till lagstiftning mot kommersiell sexuell exploatering av barn. Flera länder har bland annat infört lagstiftning om att personer som exploaterar barn utanför sitt lands gränser kan bli lagförda i hemlandet (extra-territoriell lagstiftning). Under perioden har ECPAT-Sverige erhållit 5,6 MSEK för informationsarbete i Sverige.

Sida har under perioden stött fyra regionala organisationer för mänskliga rättigheter, vilka i huvudsak, men inte uteslutande, arbetar med

⁵ Groupe Développement, augusti 2001

situationen i Sydöstasien: Asian Forum for Human Rights and Development (Forum Asia); Asia Pacific Forum on Women, Law and Development (APWLD), Asian Human Rights Commission (AHRC) & Asian Legal Resource Centre (ALRC) och ISIS International-Manila (ISIS).

Stödet har under senare år, i enlighet med Sida's riktlinjer, getts i form av treårigt så kallat core support, d.v.s. obundet stöd till organisationens verksamhet. En sådan form av finansiering syftar till att främja organisationens utveckling och underlätta planeringen av verksamheten utan att vara styrd av givares preferens för det ena eller andra projektet. Treåriga avtal ger också organisationen och dess personal en större trygghet och möjlighet att planera strategiskt och långsiktigt.

En genomgång av organisationernas mål, deras årliga rapportering och de utvärderingar som gjorts av tre av organisationerna visar att organisationerna till stor del uppnår eller närmar sig sina mål. I flera fall är målen dock av övergripande natur och vagt formulerade. Resultat och orsakssamband är svåra att belägga. De aktiviteter som genomförs i syfte att nå målen framstår dock som relevanta och rimliga. Organisationerna har blivit bättre under åren på att formulera allt tydligare mål, liksom att visa på och diskutera olika strukturella eller regionala och världspolitiska händelser som påverkar deras arbete. Samtliga oroas över det hårdnande säkerhetspolitik som spridit sig i regionen sedan 11 september 2001.

Samtliga organisationer arbetar såväl med att stödja utvecklingen av det nationella MR-arbetet, till exempel genom utbildningar och publikationer, som att komplettera detta arbete på det regionala planet. I flera fall kan en regional organisation ta upp politiskt känsliga, nationella frågor på ett sätt som en mer utsatt nationell organisation inte kan. Sådana insatser sker i samråd med de regionala organisationernas nationella medlemsorganisation eller samarbetspartner, men samarbetet är inte alltid explicit uttalat i pressmeddelanden eller liknande information. De regionala organisationerna företräder enskilda, nationella organisationer i internationella sammanhang, som till exempel FN, vilket bör ses som ett komplement och stöd till det nationella arbetet.

Samtliga organisationer arbetar med fattigdomsfrågor, och särskilt APWLD och AHRC/ALRC har ett uttalat syfte att samarbeta med och främja fattiga kvinnors, och i det senare fallet också mäns, mänskliga rättigheter.

Asian Forum for Human Rights and Development (Forum Asia)

Sida har sedan 1993 stött Forum Asia, en regional medlemsorganisation med säte i Bangkok. Forum Asia har utvecklats till en aktiv, erkänd, respekterad och mångsidig organisation. Den har idag 35 medlemmar i form av lokala enskilda organisationer i 14 länder, framför allt i Sydöstasien⁶.

De övergripande målsättningarna för perioden 2001–2003 var: a) fortsatt utveckling av MR-organisationernas kapacitet och aktiviteter, inkluderande rättsvårdande myndigheter och andra regeringsföreträdare i regionen, b) fortsatt respons på akuta behov i länder, regioner och/eller för personer som behöver akut stöd genom opinionsbildning och lobbying och c) stärkt intern kapacitet att kunna reagera på situationen och genomföra sitt mandat mera effektivt och med bättre kvalitativa resultat, genom implementering av bland annat utvärderingen.

Erfarenheterna av samarbetet med Forum Asia är mycket goda. Arbetet mot samtliga dessa tre målsättningar har utvecklats väl under perioden. Organisationen fokuserade ursprungligen på att stärka kapac-

⁶ Bangladesh, Kambodja, Indien, Indonesien, Malaysia, Mongoliet, Nepal, Pakistan, Filippinerna, Singapore, Sri Lanka, Taiwan, Thailand och Östtimor.

iteten hos medlemsorganisationerna. Efter hand har sekretariatet, som en respons på medlemmarnas och andra organisationers efterfrågan, utvecklat egna aktiviteter. Arbetet inkluderar nu såväl omfattande kapacitetsutveckling som tematiska program och särskilda fokusområden.

Enligt organisationens årsrapporter framstår Forum Asia nu som en fokuspunkt i regionen för MR-aktiviteter, och representerar också ofta asiatiska organisationer utanför regionen. Därmed har FAs nät av samarbetsorganisationer vidgats betydligt. FA utnyttjas ofta som informationskanal, analysstöd och rådgivare till ambassader, internationella givarorganisationer och FN-systemet.

En extern utvärdering av Forum Asias verksamhet sedan starten gjordes år 2000 av Centre for Social Development studies vid Chulalongkornuniversitetet i Bangkok. Rapporten gav enligt Sidas mening ett trovärdigt intryck. Utvärderingens slutsatser och rekommendationer var bland annat att Forum Asia som en medlemsorganisation för asiatiska NGOs har bra förankring i Asien, har erkänd legitimitet och respekteras som en auktoritet, är effektiv vad gäller kompetensutveckling genom sina kurser, inspirerar och engagerar aktivister i regionen och är också effektiv när det gäller skydd av MR. Det finns dock brister vad gäller såväl strategisk planering och samordning mellan, som uppföljning och utvärdering av aktiviteterna. Organisationens samspel med medlemsorganisationerna behöver förbättras och organisationen bör enligt utvärderingen expandera också till nordöstra Asien.

För att implementera utvärderingens rekommendationer engagerades en managementkonsult, som bland annat utvecklade förslag om hur arbetet bör organiseras för att öka professionalism och svara mot organisationens tillväxt. Förslag om en tydligare fokusering och prioriteringar togs fram. Förankringen av förslagen bland medlemsorganisationerna har varit en utdragen process under 2003, som först våren 2004 har resulterat i en försenad treårig arbetsplan som sträcker sig fram till juni 2007. Denna arbetsplan visar på förbättringar vad gäller strategiska mål och planering, men är fortfarande svag vad gäller precisering av önskade resultat, indikatorer, och metoder för uppföljning.

Sidas bedömning av Forum Asias roll och resultat är att organisationen har utvecklats till en aktiv, erkänd, respekterad och mångsidig organisation. Framför allt genom sina kurser och kampanjer har Forum Asia bidragit till att stärka nationella MR-organisationer, skapa uppmärksamhet kring MR-frågor och bidragit till konkreta förbättringar av MR-läget i enskilda länder.

Asia Pacific Forum on Women, Law and Development (APWLD)

APWLD är ett regionalt nätverk av organisationer och individer som bildades 1988. Organisationens säte är i Chiang Mai i Thailand. Övergripande mål för APWLD är att möjliggöra för kvinnor i regionen att använda lagar och lagstiftning som instrument för förändring mot stärkande av kvinnors kamp för rättvisa, fred, jämställdhet och utveckling och att i regionen främja mänskliga rättigheter med särskild anknytning till kvinnor.

Målgrupp för APWLD är kvinnor och kvinnoorganisationer i regionen. Organisationen arbetar främst med att stärka lokala organisationer så att dessa kan bedriva effektiv lobbying gentemot relevanta beslutsfattare. Fokus har under senare år alltmer lagts på stöd till och stärkande av fattiga och marginaliserade kvinnors organisationer, såsom kvinnliga migrantarbetare i privata hushåll, kvinnliga fiskare, och kvinnliga landlösa jordbruksarbetare.

En extern utvärdering gjordes av APWLD hösten 2001⁷ och omfattade åren 1997–2000. Utvärderingen initierades av APWLD. De oberoende utvärderarna konstaterar att APWLD är ledande när det gäller främjande av kvinnors användande av lagstiftning för att öka sitt inflytande över beslut som rör dem. Utvärderingen rekommenderar att APWLD gör vissa organisatoriska förändringar i syfte att fokusera verksamheten och öka effektiviteten, samt att åtgärder vidtas för att främja en mera demokratisk struktur internt. APWLD har delvis följt utvärderarnas rekommendationer vad gäller förslag till omorganisation och har bland annat genomfört en omfattande förändring av styrelsens roll och inflytande till förmån för medlemsorganisationerna.

APWLD är en kritiker av den neo-liberala ekonomiska globaliseringen som, menar de, slår särskilt hårt mot dem som inte får möjlighet att delta i processen och då i synnerhet de fattiga kvinnorna. APWLD har en långsiktig förändringsansats som uppmärksammar strukturella orsaker till dagens ojämlikheter och kvinnornas utsatthet. Deras arbete syftar till att ge kvinnor kunskap och kraft att själva påverka och förändra sin situation, så att de får tillgång till samma rättigheter och samma inflytande som männen.

Sidas erfarenheter av samarbete med APWLD är goda. Sidas bedömning av organisationens roll och resultat är att dess regionala arbete kring teman som är relevanta i regionen leder till att frågorna utvecklats på ett sätt som de inte kunnat göra på nationell nivå tydligt. Arbetet bedöms uppskattas av organisationerna i nätverket som verkar växa och få kraft ur samarbetet. Det regionala nätverket av starka och aktiva kvinnoorganisationer har inte alltid varit lätt att hålla ihop och sekretariatet har fått kämpa för att utveckla en struktur och ett strategiskt tänkande i syfte att höja effektivitet och genomförbarhet av verksamheten. I detta ingår bland annat en ambitiöst arbete för att utveckla indikatorer och uppföljningssystem för organisationens program.

Asian Human Rights Commission (AHRC) & Asian Legal Resource Centre (ALRC)

AHRC och ALRC är två systerorganisationer under samma paraply och behandlas därför ofta i praktiken som en organisation. Det är en dynamisk och respekterad regional MR-organisation med säte i Hong Kong som genom sitt kampanj-, lobby- och utbildningsarbete bidrar till försvaret och främjandet av mänskliga rättigheter i Asien. Organisationen arbetar i flera länder i Asien⁸ och har ett brett kontaktnät av lokala organisationer. Den är inte en medlemsorganisation eller ett nätverk av organisationer, utan samarbetar snarare på partnerskapsbasis med främst lokala organisationer. Sida har stött organisationen med direktstöd sedan 1999.

Fokus för organisationen är sambandet mellan rättsväsendet och mänskliga rättigheter. Den betonar att rättsväsendet måste fungera om samhällen ska kunna respektera de mänskliga rättigheterna. AHRC/ALRC ser som sin roll att främja länkar mellan lokala aktörer och externt stöd. Organisationen har ett fokus på fattiga och marginaliserade befolkningsgrupper och stödjer reformprocesser. Moderna kommunikationstekniker används alltmer för att öka effektiviteten i arbetet. Utbildning i mänskliga rättigheter är en prioritet, och genomförs bland annat i

⁷ Vicky Tauli-Corpuz och Kirsten Lund Larsen

⁸ AHRC/ALRC arbetar bl.a. i, eller med partners från, Kina, Indien, Indonesien, Pakistan, Nepal, Sri Lanka, Kambodja, Thailand, Burma, Filippinerna. Som exempel kan nämnas att s.k. "Urgent appeals" skickades 1993 ut om MR-situationen i följande länder: Sri Lanka, Bangladesh, Filippinerna, Indonesien, Thailand, Malaysia, Indien, Nepal, Burma, Kambodja, Mongoliet, Hong Kong, Pakistan och Sydkorea.

form av kurser, en internet-baserad utbildning (Human Rights School) med nya moduler varje månad, liksom i form av praktikanter från olika nationella mr-organisationer.

Sida bedömer att organisationen är intressant ur en mängd synvinklar, särskilt för dess innovativa utnyttjande av elektronisk kommunikation som når en stor och bred krets av mottagare, liksom för dess breda arbete mot tortyr som utgångspunkt för att skapa lokala krav om rättsreformer. Utbildning i mänskliga rättigheter är en prioritet, och görs bland annat i form av kurser, en Internetbaserad utbildning (Human Rights School) med nya moduler varje månad, liksom i form av praktikanter från olika nationella MR-organisationer.

AHRC/ALRC anger att dess nätverk av samarbetspartners ökat avsevärt under senare år. Genom elektroniska utskick över Internet håller organisationen regelbunden kontakt med närmare 2000 grupper och individer. Också antalet personer som deltar i organisationens kurser och andra aktiviteter har ökat.

Organisationen tycks välkänd och respekterad runt om i Asien. Ingen utvärdering har gjorts av Sida eller någon annan givare med specifikt fokus på AHRC/ALRC's arbete och organisation men ambassader och Sidas parter i regionen bekräftar uppfattningen att organisationen gör ett värdefullt arbete. Organisationen har inget uppföljnings- och kontrollsystem som systematiskt visar resultaten av deras verksamhet. Sida har därför beslutat om en utvärdering under 2004 som ska se över och ge förslag till förbättringar vad gäller den löpande interna uppföljningen och kontrollen av verksamhetens resultat.

ISIS International-Manila

ISIS International-Manila är en regional kvinnorrättsorganisation som har erhållit stöd från Sida sedan 1994. ISIS är en medlemsorganisation med medlemmar i flera asiatiska länder, och ett nätverk av multilaterala, regionala och nationella samarbetspartners i såväl Nord som Syd⁹.

ISIS mål är att söka stärka kvinnor, och nätverk av kvinnor, inom området information och kommunikation. Genom kunskapsutveckling skall kvinnors möjlighet att delta i, och utöva inflytande över, utvecklingen på olika nivåer i samhället öka. Kvinnors mänskliga rättigheter går som en röd tråd genom ISIS verksamhet. ISIS arbetar med att ge service till andra organisationer i syfte att stärka dem. Genom ISIS ges andra organisationer snabb tillgång till tillförlitlig och relevant information, och de får möjlighet att lära sig hantera Internet, etermedia (radio) samt tryckt information. ISIS kopplar också ihop nationella organisationer med regionala och internationella nätverk.

ISIS uppmärksammar betydelsen av vem som äger media, styr media och vad som sägs i media. Kvinnor har svårt att göra sig hörda, och den bild av kvinnor och kvinnors och mäns relationer som ges blir ofta likriktad och cementerar invanda föreställningar. ISIS arbetar därför dels med att uppmärksamma detta fenomen, till exempel genom ett mycket gediget förberedelsearbete inför den stora World Summit on the Information Society (WSIS), och dels genom att utbilda kvinnliga journalister och kvinnoorganisationer.

Den externa utvärderingen av ISIS som Sida lät göra våren 2002 visar på hög relevans och hög effektivitet. Utvärderingen visar också att ISIS ägnar sig åt ett nyckelområde – där det finns få andra aktörer – som faktiskt ger goda möjligheter att stärka kvinnoorganisationers effektivitet

⁹ Bangladesh, Fiji, Japan, Indien, Indonesien, Malaysia, Pakistan, Filippinerna, Japan, Sri Lanka, Sydkorea, Thailand och Australien.

i regionen och inom till exempel FN. ISIS tjänster är efterfrågade och uppskattade bland andra regionala och lokala organisationer.

Det är Sidas bedömning att organisationen under senare år har arbetat aktivt med att förbättra sin interna organisationsstruktur, skapa en mål- och resultatorienterad verksamhet med tydliga strategier, vilket också bekräftas av utvärderingen. Detta har gett resultat och ISIS är idag en regional samarbetspartner med en proffsig och ändamålsenlig struktur.

8.2.2 Kultur och media

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ICOM	200206–200312	1,8	1,8
AMIC	199801–200112	2,3	1,8
IMMF	200101–200112	1,5	1,5

Kultur

Det svenska stödet inom kulturområdet har under perioden i hög utsträckning handlat om små, korta identifieringsinsatser med syfte att utveckla långsiktiga musei- och bibliotekssamarbeten. Inom respektive område har Statens Museer för Världskultur och Kungliga Biblioteket givits bidrag att utveckla samarbeten. Ett större stöd har givits för planering och genomförande av ICOM, International Council of Museums seminarier, som har bidragit till kunskapsutveckling och kontakter mellan museer i regionen.

Media

I många länder i Asien är tillgången till information liksom yttrandefrihet fortfarande begränsad även om vissa positiva förändringar kan skönjas. Den 11 september 2001 har dock inneburit begränsningar. ”Den globala kampen mot terrorismen” har använts av flera regeringar i Asien som argument för att tysta media och begränsa pressfriheten. I flera fall har också journalister hotats eller på andra sätt trakasserats. Genom att höja kompetensen och medvetenheten bland journalister inom konflikthantering, fattigdomsfrågor och god samhällsstyrning kan medier i högre grad ta sig an frågor om rätt till informations- och pressfrihet. Perioden 1999–2003 omfattar två större insatser: AMIC, Asia Media Information and communication Centre och IMMF, Indochina Media Memorial Fund. Utöver detta genomfördes en omfattande kartläggning¹⁰ av mediasituationen i Asien och Sydostasien.

AMIC, Asia Media Information and Communication Centre

Sedan tio år tillbaka ger Sida AMIC stöd för att arrangera seminarier och ta fram relevanta publikationer inom angelägna ämnen för mediesektorn i Asien. AMIC, med bas i Singapore, är en panasiatisk forsknings-, utvecklings- och utbildningsorganisation på medieområdet med ett nätverk om fler än 7000 personer. AMIC har under ca 25 års tid organiserat närmare 400 seminarier inom områden som yttrandefrihet, rätt till information och medielagstiftning. En utvärdering¹¹ gjordes 2003 som konstaterade att AMIC är en väl fungerande institution och att de Sida-finansierade projekten har skötts professionellt och kostnadseffektivt. Forskning inom information och kommunikation i Asien är ett svagt

¹⁰ Madeleine Elmqvist 2003

¹¹ Agneta Söderberg-Jacobson 2003

akademiskt område. AMIC behöver identifiera och fokusera på forskningsområden som har hög relevans i regionen. Utvärderingen rekommenderade fortsatt Sida-stöd till forskning, däremot inte, som tidigare, till mindre seminarier och enskilda aktivister.

IMMF, Indochina Media Memorial Fund

IMMF bildades 1991 till minne av journalister som dödats i krig i Indokina sedan 1945. Fonden arbetar med journalistutbildning i Mekongregionen. Kurserna behandlar press, foto, radio, TV, miljö- freds- jämställdhets- och fattigdomsfrågor. Sedan 1993 har IMMF försett mer än 500 journalister i regionen med utbildning. Sida har ingått ett nytt treårigt avtal med IMMF som sträcker sig fram till 2006. Sida-finansierade kurser ökar deltagarnas förståelse för etik, balanserad rapportering och grundläggande kriterier för god journalistik. Varje grupp på om ett femtontal skrivande journalister som utbildas beräknas nå ungefär 2 miljoner läsare. Radiojournalister når troligen det dubbla antalet lyssnare.

8.2.3 Sociala Sektorn

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ESCAP bekämpa sexuellt utnyttjande	200001–200303	4,3	4,3
UNICEF Aidsprogram i Mekong	200101–200506	32,0	24,0

ESCAPs¹² projekt för bekämpning av sexuellt utnyttjande av barn och ungdomar har erhållit stöd från Sida under perioden för aktiviteter i Mekongregionen (Laos, Vietnam, Kambodja, Kina, Vietnam och Burma). Det övergripande målet var att förbättra nationell kapacitet att hjälpa unga offer och potentiella offer för sexuellt utnyttjande att återintegreras i närsamhället och i sina familjer och att utveckla alternativa försörjningssätt. Svensk expertis har bidragit i utvecklingen och genomförande av projektet vilket inleddes med kartläggning av barnens hälsobehov och tillgänglig service. Kartläggningen, vilken efter utbildning gjordes av offentliganställda i respektive land, visade på otillräcklig hälso- och social service och bristande kunskap om och insikt i den verkliga situationen, bland annat förekomsten av mäklare som lockar med arbetstillfällen i Thailand (prostitution). Nationella workshops genomfördes med deltagande av EO och berörda ministerier där deltagarna gemensamt utvecklade pilotprojekt, baserat på kartläggningen, som senare genomfördes. Projekten utvärderades i workshops och man kunde konstatera att kunskapsluckor täppts till och att barn fått ett bättre skydd, att föräldrar kan avråda/vägra barnen att åka till Thailand när mäklare approcherar dem. Myndigheterna exponerades för problem som de ej insett fanns, med ökat engagemang och planering för interventioner som följd. I Laos, Vietnam och Kambodja arbetades vidare i egen regi med projekt även om det fanns stor efterfrågan på utbildning och finansiellt stöd. Mekong Partnership and Beyond (MPB) är ett regionalt HIV/AIDS program inriktat mot ungdomar, barn och deras familjer i Sydostasien. MPB genomförs av UNICEF i samarbete med lokala aktörer som nationella aidskommittéer, enskilda organisationer och religiösa grupper. Huvudkontoret är placerat i Bangkok. Programmets totala budget är ca 8 MUSD/år varav Sida bidrar med ca 10 MSEK/år. Andra viktiga gi-

¹² Economic and Social Commission for Asia and the Pacific

vare är Japan, Holland, England och Australien. Sidas stöd till MPB omfattar fem länder i Mekongområdet; Kambodja, Burma, Vietnam, China (Yunnanprovinsen) och Laos. Stödet går till fem områden; (1) HIV-preventionsarbete med fokus på ungdomar, (2) prevention av överföring av smitta från mor till barn (PMTCT), (3) stöd till aidsdrabbade och deras familjer, (4) stöd till föräldralösa barn och barn i behov av särskilt skydd samt (5) advocacy gentemot beslutsfattare på hög nivå.

En omfattande uppföljning av MPB gjordes av Sida 2002¹³. Bedömningen var att MPB hade lyckats att mobilisera UNICEFs landkontor och de lokala aktörerna i planering och genomförande av MPB programmet. UNICEF bedömdes vidare ha en lämplig inriktning och organisation för att arbeta med HIV/AIDS eftersom UNICEF arbetar med den viktiga målgruppen barn och ungdomar och med relevanta linjeministerier och på olika nivåer i samhället. MPB har bidragit till implementeringen av "life skills" curriculum i skolorna i stor skala i flera länder. En kritik var dock att frågor och beteenden kring sexualitet inte togs upp och diskuterades i tillräcklig utsträckning. Likaså behövdes marknadsföringen av kondomer förbättras. Bägge dessa områden är av kritisk betydelse för att HIV/AIDS-prevention ska bli effektiv. Ett annat konkret resultat var genomförandet av PMTCT pilotprogram som bedömdes vara välorganiserade och av god kvalitet. Programmen behöver dock kompletteras med psykosocialt stöd. Stödet till HIV/AIDS drabbade genomfördes dels genom en "community approach", dels genom partnerskap med religiösa grupper, till exempel buddistmunkar. Bedömningen var att UNICEF hade skapat en god plattform för ett fortsatt genomförande av detta stöd. När det gällde stöd till föräldralösa/barn med behov av särskilt skydd samt advocacy gentemot beslutsfattare var resultaten begränsade. MBP/UNICEFs harmonisering och koordinering med andra HIV/AIDS-initiativ i regionen behöver förbättras.

8.2.4 Infrastruktur, handel och urban utveckling

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
IFC Mekong Project Development Facility	200309–200712	20,0	4,0
WTO-utbildning	200305–200506	1,2	1,2

Regionala insatser som rör utbildning och stöd i marknadsfrågor genomförs i huvudsak i samarbete med internationella organisationer.

Sida har sedan 1996 stött ett Världsbankslett program för utveckling av privatsektorn i Vietnam. Programmet omfattar idag även Laos och Kambodja. På basis av en utvärdering genomförd 2003 inleddes ny fas för perioden 2003–2007, med finansiering från ett tiotal givare däribland Sida. Stöd ges i första hand till små och medelstora företag.

Sida har gett stöd till genomförande av utbildning i internationell handelsjuridik för representanter från Asien och Stilla Havsområdet. En fjärdedel av deltagarna var från Sydostasien, inbegripet Indonesien, Thailand, Kambodja och Vietnam. Utbildningen genomfördes i Bangkok av International Development Law Organisation (IDLO) i samarbete med World Trade Organisation.

¹³ Report on the Mekong Partnership and Beyond – A Follow-up of the components for Swedish support in Burma, Cambodia, China, Laos and Vietnam, prepared by Viveca Urwitz and Anders Nyman, Health Division Documents 2002:5, Sida.

Genom Start-Sydprogrammet stöddes samarbete mellan småföretagare i Sverige och samarbetsländerna. Sammanlagt sex projekt om totalt 2,5 MSEK har genomförts i Sydostasien, i Filippinerna och Thailand. En omfattande utvidgning av verksamheten planeras.

Inom ramen för Sidas avtal med de svenska handelskamrarna avseende handelsfrämjande har länderna i regionen möjlighet att ta del av olika tjänster såsom kontaktförmedling via Internet, marknadsprofiler och kontaktguider, handelsfrämjande utbildning och delegationsbesök, exportrådgivning och exportstödjande arrangemang. Filippinerna, Thailand samt, i begränsad utsträckning, Indonesien har i olika grad utnyttjat de tjänsterna.

8.2.5 Miljö och naturresurser

Stödet till regionala insatser på miljö- och naturresursområdet i Sydostasien går ca trettio år tillbaka i tiden då Sida inledde ett samarbete med den dåvarande Interim Mekong Committee (IMC) i Bangkok. Nedan en kort sammanfattning över hur de regionala aktiviteterna utvecklats inom miljöområdet.

Syftet med den första stora insatsen, stödet till IMC, var ett hållbart utnyttjande av Mekongflodens vatten och de resurser den genererade för den stora befolkning som lever vid flodens stränder i de tre medlemsländerna, Thailand, Laos och Vietnam. IMC erbjöd vid den tiden en unik möjlighet för en gränsöverskridande dialog mellan länder med olika politiska och ekonomiska system om utnyttjandet av flodens resurser och en gemensam regional utveckling.

Sedan dess har Sida stött, först IMC, sedan Mekong River Commission (MRC) genom dess långa och stundtals mycket svåra utveckling. Sida har genom åren förblivit en uthållig, aktiv och stödjande samarbetspartner. Detta långsiktiga perspektiv har visat sig framgångsrikt. Idag har MRC med en ny medlemsstat, Kambodja och två nya, viktiga samarbetspartners, Kina och Burma fått en alltmer central position i både dialog och planering av hur Mekongs rika naturresurser skall kunna utnyttjas på ett hållbart sätt.

Mot mitten av 1980-talet utvecklades nästa portfölj av regionala insatser genom att Sida och Asian Institute of Technology (AIT) inledde ett samarbete. Först genom stipendier för mastersutbildning, sedan med ett program för forskning, metodutveckling och utbildning för ett bättre utnyttjandet av de akvatiska resurserna. Vidare stödde Sida genom andra enheter AIT i dess utveckling av förbättrade program för utbildning i energi-, -luft- och vattenfrågor.

Målet var att ”öppna ett fönster” för att kunna medverka till att modernisera de då ännu rätt rigida strukturerna i Vietnam och Laos genom att bygga upp nya kunskaper och insikter om metoder och möjligheter till utveckling. På sikt räknade man med att kunna utveckla en ny kader av specialister och ledare med kunskaper i engelska och större förståelse för förutsättningarna för en integrerad utveckling inom olika områden. Bland annat hade arbetet med energiförsörjningen i Laos och Vietnam visat på behovet av mer kvalificerade kunskaper om användningen av vattenkraft och andra, övergripande energifrågor.

Under 1990-talet kom naturresursfrågorna i ett regionalt perspektiv allt mer i fokus. Politiskt hade länderna börjat samarbeta allt närmare inom ramen för ASEAN. Den ekonomiska utvecklingen i regionen var stark och ADB beviljade allt större krediter inom sitt GMS-program

(Greater Mekong Sub-region)¹⁴ främst till utveckling av infrastruktur. Detta var i sig en lovande utveckling men med stora risker vad gällde en uthållig användning av naturresurserna, för miljön och för utkomstmöjligheterna för den fattigare delen av ländernas befolkning.

1995 arrangerades ett regionalt seminarium, "Symposium on Mountain Mainland Southeast Asia in Transition", av World Resources Institute (WRI) och Chiang Mai University (CMU) med deltagare från 22 länder. Forskare, tjänstemän och representanter för många EOR framförde enhälligt uppfattningen att de fattiga högländerna i hela GMS under överskådlig tid skulle vara föremål för fortsatta omvälvande förändringsprocesser med ett allt hårdare tryck på naturresurserna och miljön. Risken var stor att den redan sårbara befolkningen i dessa högländsområden skulle marginaliseras än mer som en följd av den ekonomiska utvecklingen i andra, mera expansiva delar av regionen. Ett av resultaten av seminariet blev att Sida inledde ett stöd till WRI för genomförande av ett projekt, REPSI (Resource Policy Support Initiative). Projektet utgjorde en första regional satsning med fokus på uthållig naturresursanvändning och miljö i Sydöstasiens högländsområden. Stockholm Environment Institute togs senare upp som partner i REPSI.

Under 90-talet inledde Sida även samarbete med Regional Community Forestry Training Center (RECOFTC) vid Kasetsart University i Bangkok, samt med ett akademiskt nätverk, SEANAFE (South East Asia Network for Agroforestry Education) under CGIAR-institutet (Consultative Group for International Agricultural Research) ICRAF (International Center for Research in Agroforestry) i Indonesien, för att få igång en utveckling av kurser och läromedel för mer hållbara bruksmetoder. Vidare inleddes ett samarbete med ICIMOD (International Center for Applied Mountain Development) i Nepal, för integrerad landsbygdsutveckling i högländer. ICIMOD är en organisation som i mångt och mycket har samma uppbyggnad som MRC och utför arbete av värde för utvecklingen av hållbara metoder för jord- och skogsbruk och alternativa försörjningskällor för fattiga bergsbönder och deras familjer. Samtidigt ligger ICIMOD i Nepal och långt från institutioner och nätverk i Sydostasien och möjligheten att bli en aktiv partner i det regionala samarbetet är begränsad. ICIMOD betonade att deras kontakter med Yunnanprovinsen, skulle kunna bli av stort värde i ett bredare arbete med naturresurserna inom GMS högländsområden men enligt beslut dess styrelse skulle centret kunna expandera i GMS-regionen endast om det fanns särskilda medel för detta. ICIMODs inflytande på regionala och bilaterala projekt i Sydostasien har varit litet och ICIMODs relevans för Sida överlag har därtill minskat eftersom stödet ursprungligen var tänkt att generera synergieffekter till det numera avslutade bilaterala skogsprogrammet i Indien.

För forskning och metodutveckling för utnyttjandet av naturresurserna i de så kallade Wetlands etablerade Sida 1997 ett samarbete med CGIAR-institutet ICLARM, numera World Fish Centre i Malaysia.

Avsikten med dessa program var tvåfalt: att genom stöd till regionala nätverk för forskning och utbildning medverka till att höja nivån på kunskaper och debatt om ett uthålligt utnyttjande av naturresurser och ge det civila samhället möjlighet att ta på sig en mer aktiv, opinionsbildande roll, samt att programmen skulle komplettera och stödja de bilaterala naturresursprogram som fanns i Vietnam, Laos och Kambodja.

¹⁴ GMS (Greater Mekong Sub-region) omfattar alla länderna som Mekongfloden flyter igenom, det vill säga Yunnan-provinsen i södra Kina, Myanmar, Thailand, Laos, Kambodia och Vietnam.

En betydande del av de sämre lottade delarna av befolkningen i regionen finns dels inom de så kallade högländsområdena, dels i anslutning till olika våtmarker och floder där man ofta tjänar sitt uppehälle genom småskaligt fiske och kompletterade småjordbruk. Särskilt de fattigare hushållen som för sin överlevnad i hög grad är beroende av alla tillgängliga naturresurser. Den snabba ekonomiska utvecklingen inom delar av jordbruket och framför allt inom moderna sektorer har inte alltid kommit dessa grupper till del. För hushållen i högländerna svarar, vid sidan av jordbruket, skogen för en viktig del av den totala försörjningen. För sin utkomst måste hela familjen, särskilt kvinnorna, nyttja skogen som källa till livsmedel och bränsle och som råvaror för lokalt hantverk, vilket är en av deras få inkomstkällor. För hushåll i anslutning till floder/våtmarker riskerar vattenregleringar och -uttag för modern industri/jordbruk att urholka själva förutsättningarna för överlevnad och positiv utveckling. Den snabba men ojämnt fördelade ekonomiska utvecklingen riskerar att hota själva målet – att minska fattigdomen. De ökade skillnaderna mellan marginaliserade och utvecklade områdena har i flera fall lett till social oro och konflikter. Det finns goda skäl för att vidmakthålla och bygga ut regional forskning, metodutveckling och utbildning på alla plan för att kunna minska dessa faror och möta utmaningar. Lika viktigt är att genom det civila samhällets olika nätverk kunna vara med och skapa en bred medvetenhet och opinion om utvecklingens problem och möjligheter så att utsatta grupper inte kommer än mer i kläm och miljö och naturresurser föröds i den sjudande utveckling som nu pågår.

Höglandsutveckling

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ICRAF ASB	199707–200109	4,8	3,2
REPSI II	199903–200412	20,7	18,6
RECOFTC	200110–200409	9,0	7,5
SEANAFE/ICRAF	200308–200412	5,3	2,0

Under våren 2003 gjordes en fördjupad analys¹⁵ av REPSI och senare samma år en mer översiktlig analys av Sida/NATURs samtliga regionala program¹⁶. Resultaten från projekten redovisas nedan och visar på bredden i projektinsatserna.

Sida har givit stöd till ICRAF för kapacitetsutveckling inom ”agroforestry”-forskning sedan 1998. Till att börja med skedde det inom programmet Vietnam Capacity Building Programme och därefter genom Agroforestry Support Programme for Vietnam and Laos. De båda programmen är mycket likartade. Ett informellt nätverk har skapats under programperioden och ICRAF har lyckats komma i kontakt med ett stort antal institutioner liksom dessa institutioner fått kontakt med varandra. Nätverket bestående av forskare, lärare, jordbruksrådgivare, beslutsfattare på policynivå och jordbrukare har bidragit till en mer effektiv implementering av agroforestryprogram och projekt som gynnat jordbrukare i högländern, främst i Vietnam. Kapaciteten har stärkts hos de institutioner och individer som deltog i nätverket genom olika utbildningsinsatser både på nationell och på lokal nivå. Programmen har bland annat arbetat med alternativ till ”slash and burn”-metoden (ASB). Även om många aktiv-

¹⁵ Kim Forss med flera 2003

¹⁶ Swedish Regional Co-operation in South East Asia, A review of eight regional programs, Börje Wallberg, UCS AB 2003

iteter genomförts kan man konstatera att programmen endast skrapat lite på ytan på det enorma området ASB. En utvärdering från oktober 2004 pekar på att programmen haft ett starkt fokus på att bygga kapacitet bland forskare med en naturvetenskaplig bakgrund. Däremot har man inte varit lika inriktad på forskare som arbetar med sociala faktorer. Detta kan ha lett till att programmet missat en möjlighet att nå djupare förståelse för för- och nackdelar med olika agroforestrysystem.

I den fördjupade analysen blev REPSI relativt hårt kritiserat. Det hade, trots alla försök till spridning, arbetat alltför isolerat med för lite utbildning och nätverkande. Regionala forskare hade arbetat alltför mycket i skuggan av de utländska, vilket påverkat genomslagskraften i det som hade publicerats. Slutrekommendationen blev ändå att det skulle vara fel att lägga ned REPSI. Mycket hade trots allt hänt. Den forskning som hade gjorts och de nätverk som hade bildats var av central betydelse och skulle kunna utvecklas vidare, men med ett ökat regionalt ägarskap och mer insatser på utbildning, spridande av information och opinionsbildning. WRI, den genomförande organisationen, var positiv till rekommendationen, men reagerade kraftigt mot kritiken på hur projektet hade genomförts och hur man skött nätverkande och informationsverksamheten. I den senare, mer översiktliga analysen bekräftades mycket av de ovanstående problemen. REPSI var dyrt och mycket av pengar och styrning hade stannat inom WRI snarare än delegerats till projektet. Vid den tiden hade också samarbetet mellan WRI och SEI brutit samman. Arrangemanget med dubbla kontrakt hade visat sig vara mindre lämpligt. Projektkoordinatorn hade börjat dra sig tillbaka från aktivt arbete för doktorandstudier och projektet styrdes alltmer från Washington, vilket enligt resultatanalysen gav än mindre regionalt deltagande. Det var hög tid att avveckla denna fas av REPSI. Samtidigt var stora delar av det nätverk som hade skapats fortfarande aktivt och fungerande. Det skulle nu vara relativt lätt att tillsammans med väl kända regionala intressenter, till exempel inom Chiang Mai-universitetet och med relativt små insatser kunna skapa ett nytt nätverk som bygger på REPSI. De frågor som projektet arbetade med, decentralisation, gränsöverskridande och fattigdomsfrågor är inte mindre viktiga idag. Genom REPSI har ett antal frivilligorganisationer, akademiska institutioner och individer i regionen, kunnat utveckla kunskaper om forskning och metodutveckling som varit viktiga för utveckling av strategier och policies inom miljöområdet och föra ut dem för debatt och påverkan. Det har i viss mån lyckats genom att några frågor, som tagits fram inom projektet, vad gäller decentraliseringspolitik och regional miljöförvaltning, har blivit mycket uppmärksammade både på nationell nivå och av regionala organisationer.

Genom det akademiska nätverket SEANAFE (Southeast Asian Network for Agroforestry Education) inom ICRAF har nationella institutioner i fyra länder kunnat samarbeta vad gäller utbildning i agroforestry, förbättring av läroplanerna och produktion av läromaterial. Vid tiden för den regionala studien hade SEANAFE sammanfört 35 forsknings- och högre utbildningsinstitutioner i Sydostasien, av vilka elva nyligen hade kommit med. "Timing" för projektet hade varit bra, ty i alla de deltagande länderna, främst i Indonesien och Thailand, pågick en omorientering av den akademiska skogsutbildningen. Därför fanns det större frihet att introducera nya idéer om uthålligt skogsbruk och förbättra utbildningsplaner och material i den riktningen. Den forskning som skedde inom projektets ram gjordes gemensamt över landgränserna och i fokus stod då begreppet "landscaping" d.v.s. hur fattiga bönder bäst, inom skogens ram, skulle kunna odla träd och grödor för sin utkomst

utan att tära på dess resurser och förstöra miljön. En regional läroplansguide hade utarbetats och anpassats till de deltagande ländernas egen situation. Utbildningsmaterialet används och har också vidareutvecklats av nätverkets institutioner. Under projektets senare år hade man under en utfasningsperiod också haft ansvar för utbildningsdelen i de bilaterala agro-forestryprogrammen i Laos och Vietnam. SEANAFE samarbetade vad gäller skoglig utbildning med RECOFTC med vilket man delade många gemensamma möjligheter och problem och därigenom fanns en indirekt bilateral anknytning. Den andra bilaterala anknytningen hade varit präglad av en planerad nedläggning av utbildningsinsatserna i Vietnam och Laos, men knappast någon utvecklande framtidsytande verksamhet. Vid tiden för resultatanalysen var projektet ännu inte färdigt fast den planerade tiden hade passerats. Det hade tagit längre tid än beräknat att nå uppsatta mål. Man hade mött många problem. Ett var de stora skillnaderna mellan ländernas akademiska utbildningssystem. Ett annat var hur utbildningsmaterialet skulle översättas till de många olika språken. Med tiden hade man funnit att förändringsarbetet fungerade bättre om man arbetade mer på nationell nivå och hade därför gått över till att arbeta mer genom nationella kommittéer men mycket av arbetet vilade på för få nyckelpersoner, som redan var överlastade med andra arbetsuppgifter. Handläggningen på Sida av SEANAFE har inte getts den prioritet och kapacitet som ett program av det slaget bör ges. Kritik restes under 2003 av SEANAFEs thailändske ordförande, när han ifrågasatte vad som inom Sida menas med "concerned participation". Sida har tagit till sig kritiken och analyserar vad som har hänt under åren, vad som gjorts och inte gjorts för att förbättra de interna systemen för genomförande och uppföljning av liknande program.

Stödet till RECOFTC har framförallt bidragit till att stärka institutionens organisation och strategiska arbete och i mindre grad till att stödja själva utbildningen. De flesta eleverna i centrets omfattande utbildningsprogram har finansierats genom sina egna organisationer, som regel genom bistånd. RECOFTC har haft visst inflytande på de bilaterala agro-forestryinsatserna genom att de utbildat elever från dessa. Stödet till RECOFTC för att stärka dess administration och ledningsfunktioner bedömdes har använts väl. Centret var väl organiserat och det hade ett väl definierat uppdrag och verksamhet som hela tiden utvecklades. Liksom AIT, är RECOFTC en internationell utbildningsorganisation, men det är väl placerat inom skogsfakulteten i ett av Thailands största universitet. Utbildning där är attraktiv och man samarbetar med både multilateralt och bilateralt stödda program. På många sätt, om än med kortare utbildning och i mindre skala påminner utbildningsverksamheten inom RECOFTC om AITs långsiktiga uppbyggnad av den regionala kapaciteten. Med sitt regionala nätverk med samarbete med 52 EO har RECOFTC en potential att kunna bli en viktig partner i NATURs regionala arbete.

Folk och akvatiska resurser/flodsystem

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
MRC	199607–200406	75,8	58,9
ICLARM	199607–200506	23,2	18,4
AIT ¹⁷	199607–200512	72,1	43,6

¹⁷ Se även nedan under Urban utveckling och miljö samt under Forskningssamarbete

Mekongfloden är en av världens viktigaste floder med en biodiversitet i flora och fauna som bara överträffas av Amazonfloden. Området kring nedre Mekongfloden bebos av ca 60 miljoner människor med över 100 etniska grupper. En stor del av befolkningen lever i fattigdom och är mycket beroende av flodens resurser, framförallt fisk och andra vattenprodukter. Ris och fisk är den traditionella basfödan för folk på landsbygden. Genom sin unika karaktär och biologiska mångfald är Mekongfloden inte bara en lokal och regional angelägenhet utan också en global angelägenhet. Insatser av många slag behövs, genom organisationer och intressegrupper, för att öka kunskapen om floden, dess dynamik och resurser. De behövs också för att främja samarbete och minska risken för konflikter kring nyttjandet av floden och dess resurser. Genom stöd till insatser genom Mekong River Commission (MRC), Asian Institute of Technology (AIT) och ICLARM/World Fish Centre har Sida strävat efter att öka kunskapen om floden och dess resurser, bidra till en dialog samt bygga upp kapacitet på olika nivåer för hantering av dess vatten och resurser.

Mekong River Commission (MRC)

Den 5 april 1995 skrev Kambodja, Laos, Thailand och Vietnam under ett avtal om ”cooperation for the sustainable development of the Mekong River Basin”. Avtalet är ett av få av sitt slag i världen, där länderna förbundit sig att samarbeta kring nyttjandet av en gemensam flod, Mekong, och dess resurser. Ansatsen har också en bredare social och miljöorienterad ambition än den verksamhet som bedrevs av föregångaren ”Interim Mekong Committee” som var mer inriktat på reglering av flodens vattenflöde. Frågorna runt reglering av Mekongflodens vatten är fortfarande betydelsefulla och kontroversiella. Samtidigt som det finns en stor potential för vattenkraft, är floden en av världens mest resursrika vad gäller fisk och andra vattendjur med en betydande diversitet inom sina våtmarkssystem. Flodsystemet är också basen för en mycket produktiv risodling samt en rik produktion av andra vattenväxter. För folk i Mekongregionen är fisk och ris basen i deras liv, både som näringskälla och som utkomst.

Det svenska stödet under avtalsperioden 2004 – 2006 är helt fokuserat på MRCs miljöagenda samt ett allmänt institutionellt stöd. Under perioden 1999–2003 gavs även stöd till utarbetande av ett processinriktat ramverk för genomförande av en regional utvecklingsplan. Avtalet med MRC och stödet till dess programverksamhet är centrala delar i en svensk regional satsning på ett uthålligt nyttjande av naturresurserna, på miljön och för att nå de fattigaste grupperna i denna ekonomiskt snabbt växande region. Själva basen i landsbygdshushållens produktion och överlevnad är direkt relaterad till Mekong. Den säsongsmässiga variationen i produktion av fisk och vattenväxter och dess beroende av vattenflödet stärker än mer betydelsen av en regional ansats. En regional dialog är nödvändig för att gemensamt lösa frågor som rör flodens dynamik, produktion och migration av fisk, samt miljömässiga effekter av flodregleringar för att motverka konflikter. MRC är genom sin mellanstatliga status väl lämpat att utveckla dessa konfliktförebyggande ansatser.

Stödet till MRC har som mål att öka kunskaperna om och förståelsen för den akvatiska miljön i Mekongfloden och medverka till program som kan bibehålla flöden och säsongsmässig variation. Stödet är relevant inte bara för att stödja samarbete kring nyttjandet och bevarandet av resurser och miljö. Det är av stor betydelse för fattiga och landlösa människor som är mycket beroende av de akvatiska resurserna. Det är även av stor vikt för att motverka konflikter och tidigt uppmärksamma konfliktrisker.

Det svenska stödet är utan programbaserat, med fokus på miljöprogrammet. Resultat och effekter bör därför bedömas i relation till MRC och MRCs hela verksamhet. Efter en trög start har MRC under de senaste fem åren utvecklats till en allt bättre fungerande organisation och en respekterad partner i den regionala dialogen. MRC har nu ett brett samarbete i regionen och avtal med ett flertal viktiga, regionala aktörer såsom ADB, IUCN, WWF, AIT. En positiv effekt av MRCs verksamhet är en tydligt ökad institutionell kapacitet på alla nivåer i medlemsländerna, framförallt inom de nationella Mekongkommittéerna.

Med ökad kunskap och större öppenhet har MRC kunnat bli mer aktiv vad gäller olika regionala konfliktfrågor, såsom sprängningen av rev i övre Mekong och negativa effekter av dammbyggen i Vietnam för bybor kring floderna Sesan och Sekong. En gemensam Danida/SDC/Sida genomgång i januari 2004 bekräftade att MRCs kvalitet i genomförande, roll och regional betydelse har ökat.

Ett flertal länder förutom Sverige, däribland Danmark, Schweiz, Australien, Tyskland, Holland, Japan, GEF/Världsbanken med flera, stödjer MRCs verksamhet. Noteras bör också att medlemsländerna numera själva ger ett bidrag (USD 180,000/år) till MRC vilket borgar för ett ökande ägarskap. Viktiga lärdomar för det regionala stödet är att det fortfarande behövs större kunskaper om den omfattande naturliga produktionen som floden genererar samt om betydelsen av den säsongsmässiga variationen i vattenflödet. Denna kunskap är viktig både på ett nationellt plan och i den regionala dialogen och borde bättre uppmärksammas i den bilaterala programmeringen.

Det är också viktigt att beakta sambandet mellan miljö och produktion. Därför bör strategin att stödja MRCs breda miljöagenda även täcka en så viktig sektor som fisket. Floden, med sjön Tonle Sap – hjärtat i systemet – är känslig för miljöförändringar och regleringar av vattenflödet. Detta måste bättre respekteras i olika konsekvensanalyser och av länderna själva. MRC skulle här med medlemsländernas godkännande kunna få en mer konfliktförebyggande roll.

Asian Institute of Technology, Aqua Outreach Programme (AIT-AOP)

På 80-talet utvecklades kapacitet och kompetens på AIT, med stöd från DFID och andra givare, så att universitetet kom att bli en av världens ledande institutioner vad gäller tropisk akvakultur och förvaltning av akvatiska resurser.

Eftersom tillgången på fisk och andra akvatiska produkter var så central för småbrukare och viktig för deras möjligheter att utveckla småskaliga akvakulturodlingar och kunna leva på tillgängliga resurser, gick Sida in med stöd till att bygga upp kapaciteten inom dessa områden genom AIT's Aqua Outreach Program, som täckte Kambodja, Laos, Nordöstra Thailand och Vietnam. Verksamheten omfattar bybaserad förvaltning av små vattensamlingar, speciellt sådana som är viktiga för bibehållande av fisk under torrtider, förvaltning av bestånd av fisk med mera i risfält och på flodslätter, samt utveckling av enkla system för akvakultur för småbrukare på landsbygden, även i avlägsna så kallade upland-områden.

AITs Aqua Outreach Program är relevant, då det är baserat på naturlig produktion av fisk och vattenväxter med mera. Det ger möjlighet till en ökad livsmedelssäkerhet och till en diversifierad avkastning för småbrukarna. Den nationella kapacitet som byggs upp på i de deltagande länderna är också direkt användbar i planeringen och genomförandet av program för fattigdomsbekämpning. Programmet är viktigt också därför att det ligger väl i takt med den ökande decentralisering som sker i de fyra länderna. På regional nivå har Aqua Outreachpro-

grammet framför allt bidragit till ökad kunskap om betydelsen av fisk och andra resurser och om behovet av att väl förvalta de områden där dessa finns under den torra tiden. System har utvecklats och testats med goda resultat för hantering och distribution för fiskyngel för småbrukare. Verksamheten har nått ut till de allra fattigaste i de områden där programmet är verksamt. Projektet har visat hur viktigt det är att förvalta de vattendrag, där fisk och andra akvatiska resurser finns under torrtiden och att se till att vägar och andra hinder ej blockerar fiskens vandringsvägar. En annan lärdom är att den lokala kapaciteten framgent behöver byggas upp vad gäller sambanden mellan miljö och produktion. I lokalsamhället är det särskilt viktigt att medverka till att de funktioner, som har det lokala ansvaret (commune councils, people's committees etcetera) blir integrerade i olika program för utveckling av kompetens vad gäller utveckling och förvaltning av akvatiska resurser.

Aqua Outreach också fått medel från DFID och Danida. Genom det nätverk som byggts upp med bas på AIT bedrivs ett omfattande samarbete med andra universitet och forskningsprogram i regionen.

ICLARM/World Fish Centre – Mekong Wetlands Approach

CGIAR-institutet ICLARM/World Fish Centre är inriktat på forskning kring levande akvatiska resurser. Centret har forskningssamarbete med Mekongländerna kring institutionella frågor samt för uppskattning och värdering av fisk och andra akvatiska resurser. Den breda definitionen av "våtmarker" i Ramsar-konventionen är basen för institutets arbete med regionens utveckling (ris, fisk och vattentransporter). Våtmarker är det dominerande inslaget i odlingslandskapet och det är därför viktigt att få sammanhängande institutionella och legala frågor klart belysta. Av stor vikt är också att värdera betydelsen av våtmarker och olika akvatiska resursers nyttjande i förhållande till andra, på pappret mer lönsamma investeringar.

Insatsen som finansieras av Sverige har i huvudsak bestått i att analysera legala och institutionella frågor och se på möjligheterna att göra en realistisk värdering av våtmarker och deras nyttjande. Det sker med aktivt deltagande på regional, nationell och provinsiell nivå. Samarbete med MRC, AIT och andra i processen, ett grundläggande krav för svenskt stöd, har fungerat väl.

För att bemöta fattigdomsfrågorna är det viktigt att kunna uppskatta volymer och värde av den stora mängd akvatiska produkter som utgör basen i landsbygdens föda och ekonomi. Många produkter finns idag överhuvudtaget ej med i olika statistiksammanhang och är därför nästan alltid undervärderade, eller inte värderade alls, något som får konsekvenser i analyser av miljö- och fattigdomsfrågor. Mot bakgrund av de akvatiska resursernas och våtmarkers betydelse för folk i regionens landsbygdsområden är insatser av detta slag viktiga. Det finns ännu bara begränsad information om och värderingar gjorda av de produkter som är basen för fattiga, småskaliga odlares överlevnad (till exempel småfisk, grodor, krabbor och många vattenväxter).

Behovet av ett mer systematiskt hanterande och analys av legala och institutionella frågor har blivit än mer accentuerat vad gäller relationen mellan "miljö/naturskydd" och "produktion". Likaså har det blivit viktigare att kunna belysa fattigare gruppers rättigheter i skriften, såväl som oskriven lag. Vad gäller myndigheters roll och mandat samt legala ramverk syns nu, tydligare än förr, de oklarheter som finns. Framförallt har de roller som finns mellan miljö- och sektormyndigheter kunnat sättas i relation till fattiga människors "rätt" till resurser.

Genom sitt samarbete med MRC har AIT Aqua Outreach lyckats genomföra sin verksamhet med aktivt deltagande av arbetsgrupper på central och lokal nivå i Kambodja, Laos, Thailand och Vietnam. Genom etablering av arbetsgrupper har kapacitet och ökad förståelse för dessa frågor byggts upp, mest framgångsrikt i Kambodja. Verksamheten har också givit direkta regionala effekter genom att resultat och rekommendationer tagits upp i program inom MRC, AIT, IUCN, WWF och Wetlands International. Detta är särskilt positivt, eftersom ICLARM/World Fish Centre är ett forskningscentrum och inte en utvecklingsorganisation.

Kuster och marina områden

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Regionala miljö- och fiskeorganisationer	200301–200712	25,0	3,8

I enlighet med riktlinjerna för Sidas Marina Initiativ, har samarbete inletts med andra organisationer för att stödja genomförande av program för regional samordning vad gäller marin miljö och fiskeriförvaltning. Dessa frågor var centrala i WSSD¹⁸ i Johannesburg 2002. Fyra regioner identifierades för regionala insatser (Karibien, Västafrika, Östafrika och Sydostasien).

I Sydostasien är insatser för regional samordning mycket relevanta, eftersom regionens havs- och kustområden är bland de rikaste i världen, både vad gäller levande och andra resurser. Ett stort befolkningstryck, snabb industrialisering och urbanisering samt ett mycket stort och utvecklat fiske, såväl storskaligt som småskaligt, gör hotet om miljönedbrytning och överfiske mycket påtagligt. Konflikter mellan små- och storskaliga intressen gör frågan speciellt känslig. De naturgivna förutsättningarna med stora havsytor, långa kuster, strömmar och monsunväxlingar ger såväl miljöfrågor som fiskeriförvaltning en regional dimension. Därför är insatser på regional nivå nödvändiga. I Sydostasien är avtal ingångna för samarbete med UNEP-COBSEA, FAO-Bangkok och SEAFDEC. En förutsättning för dessa insatser är samarbete och dialog mellan de olika organisationerna. SEAFDEC och COBSEA är mellanstatliga organisationer. SEAFDEC är fristående från FN-systemet med ett faktiskt ägarskap av deltagande ASEAN-länder.

För COBSEA ges stöd till utvecklandet och genomförande av en av länderna utarbetad aktionsplan för skydd och utveckling av den marina miljön och kustområden i Sydostasien.

SEAFDEC är ASEANs tekniska arm för fiskerifrågor, vilken framför allt skall bidra till att bygga kapacitet vad gäller fiskeriförvaltning och genomförandet av FAOs Uppförandekod för ansvarsfullt fiske, med särskild inriktning på överkapacitet.

FAO-Bangkok skall framför allt arbeta med Uppförandekoden och ta fram metoder för att få fram bättre information om det småskaliga kustfisket.

De tre insatserna är nystartade och hittills har resultat främst kunnat ses i form av en ökande dialog mellan fiskeri- och miljöorganisationer. Konkreta förslag om hur man bäst skall kunna stödja de regionala processerna diskuteras som ett tidigt resultat av det samlade stödet.

¹⁸ World Summit for Sustainable Development

Urban utveckling och miljö

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
AIT EPSM	199607–200506	14,8	8,4
UNEP ODSOINET/SEAP	200103–200606	11,9	6,7
UNEP GERIAP	200111–200512	16,5	9,6
ADB CAI-Asia	200311–200506	3,2	3,2
ADB ASEAN Road Safety	200312–200512	2,5	1,8

Regionala projekt och program som stöds av Sverige avseende moderna sektorns miljöfrågor syftar i huvudsak till att reducera luftföroreningar, minska utsläpp av substanser och gaser som skadar ozonskiktet och påverkar växthuseffekten. Insatser som syftar till att minska olyckor i trafiken omfattas också. Regionala luftmiljöprogrammet hanteras via Stockholm Environment Institute (SEI) medan övrigt stöd i huvudsak kanaliseras genom FN-systemet, ADB och Världsbanken. Flera av insatserna berör flera regioner i Asien och det är svårt att avgöra hur stor del av en sådan insats som berör Sydostasien.

Hållbar energiförsörjning

Behovet av elkraft ökar starkt i Sydostasien. Därför finns ett behov av kompetenta tekniker och ledare med en bred kunskap och förståelse för samhällets behov av hållbar energiförsörjning och förvaltning. Det svenska stödet används för att utveckla Electric Power Systems Management (EPSM) fakulteten vid AIT, vilket bland annat gjort det möjligt för Laos, Vietnam och Kambodja att skicka mastersstudenter. Samarbetet inleddes 1993 och övergick år 2000 till ett stöd för korta och medellånga kurser inom energiförsörjning, inklusive landsbygdselektrifiering. Samarbetet kommer att avslutas i december 2004. I en utvärdering¹⁹ av stödet konstateras att programmet i huvudsak har uppfyllt målen. EPSM har bra rykte i regionen och till exempel skickar numera Electricity of Vietnam medarbetare till AIT på företagets egen bekostnad för mastersstudier. Ett flexibelt studieprogram med huvuddelen av studierna vid AITs filialer i Hanoi och HCMC har utvecklats. Detta ökar möjligheterna att rekrytera kvinnor och managers.

Utfasning av farliga substanser

Sverige har sedan 1992 givit stöd till myndighetsnätverket ODSOINET/SEAP²⁰ i Sydostasien vars syfte är att sprida kunskap och samarbeta om åtgärder för att fasa ut användningen av substanser som negativt påverkar jordens skyddande ozonlager. Nätverket består av personer från de nationella enheter som arbetar med utfasning samt av motsvarande personer från Sverige och Australien, d.v.s. ”syd-syd” och ”nord-syd” samarbete. Detta sätt att arbeta bedömdes så framgångsrikt att andra nätverk startats runt om i världen med nätverket i Sydostasien som modell²¹.

Vidare bidrar Sida med globala medel till Sveriges bilaterala ozonprogram bland annat ett nätverk mellan tullmyndigheter i Syd- och Sydostasien, bland annat för att stoppa handeln med förbjudna substanser.

¹⁹ Sida Evaluations 00/10

²⁰ Ozone Depleting Substances Officers Network for Southeast Asia and the Pacific(ODSOINET/SEAP)

²¹ Networking counts. Montreal Protocol Experiences in Making Multilateral Environmental Agreements Work UNEP/Sida 2002

Projekten utgör exempel på stöd till internationella konventioner. De har utvärderats²² och befunnits positivt ha bidragit till ökad kunskapspridning om ozonfrågorna i regionen.

Motverkan/reduktion av luftföroreningar

Sida har sedan 1992 finansierat ett samarbete med Stockholm Environment Institute (SEI) som partner inom globala miljö-, klimat- och atmosfärsfrågor. Programmet (RAPIDC)²³ var i inledande faser inriktat på vetenskapliga frågor och berörde mest förorening i Asien. Nuvarande aktiviteter är fokuserade på genomförande av Malédeklarationen, som berör gränsöverskridande luftföroreningar i södra Asien. För närvarande planeras en tredje fas, även den med fokus på södra Asien. Mätning av luftföroreningar med kvalitet är prioriterat. Det möjliggör för deltagande länder att samarbeta med mätresultat som är gjorda på likartade sätt. Nätverksbyggande mellan de deltagande länderna i frågor om effekter på hälsa, skördeutfall, förorening och korrosion skall fördjupas. Till en mindre del har stödet rört Sydostasien, till exempel installation och utbildning beträffande en avancerad modell för luftföroreningar i Malaysia. Detta medför att det finns en institution i Asien som kan göra dessa komplicerade modelleringar av hur luftföroreningar sprids regionalt. Detta för att öka ägarskapet i regionerna. Programmet genomförs av SEI och deltagande länder²⁴, men experter från länder i Sydostasien ingår i några av projekten till exempel Vietnam, Malaysia och Singapore. Sida har en oberoende expertgrupp som gör årliga bedömningar av programets utveckling.

Luftföroreningar och industrier

Asiens industrier för framställning av järn, stål, cement, kalk, massa, papper och kemikalier får genom kunskapsöverföring stöd för att minska energiförluster och därigenom minska utsläppen av skadliga växthusgaserna i atmosfären. Projektet syftar till att göra industrierna mer medvetna om utsläppens skadliga effekter och att man genom bättre utnyttjande av råvaror och energi kan minska utsläppen och samtidigt minska produktionskostnaden. Projektet (GERIAP²⁵) genomförs av UNEPs kontor i Bangkok och omfattar nio länder varav Thailand, Indonesien och Vietnam i Sydostasien.

Urbana transporter

Väl fungerande allmänna kommunikationsmedel är ej vanligen förekommande i Asien. Ett regionalt samarbete om bärkraftiga urbana allmänna transportmedel genomförs i samarbete med Clean Air Initiative for Asian Cities (CAI-Asia). CAI-Asia är ett nätverk av städer och regeringar, EOr, näringsliv och utvecklingsorganisationer med ett sekretariat vid ADB. I den nyligen påbörjade Sida-stödda insatsen samarbetar CAI-Asia med Embarq, som är en del av WRI, Center for Transportation i Indien och Xián i Kina. Resultaten från projektet kommer att spridas i Asien bland annat genom de årliga "Better Air Quality"-konferenserna.

Trafiksäkerhet

Enligt WHO och Världsbanken dödas över en million och 50 miljoner människor skadas i trafiken varje år. Statistiken förväntas försämrast i

²² Sida Evaluations 03/26

²³ Regional Air Pollution in Developing Countries (RAPIDC)

²⁴ Indien, Sri Lanka, Maldiverna, Nepal, Bhutan, Iran, Bangladesh, Pakistan

²⁵ Greenhouse Gas Emission Reduction from Industry in Asia and the Pacific

takt med ökad trafik. Över 80 % av trafikolyckorna drabbar utvecklingsländerna. Den ökande trafiken på vägarna i ASEAN har föranlett ett ADB-program för att minska olyckstalen. Programmet kompletterar trafiksäkerhetsarbetet inom Global Road Safety Partnership. Programmet riktar sig till ASEAN-länderna och går ut på att medverkande nationella och regionala organ skall ta fram policy, strategi och handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet. Programmet inleddes först i slutet av 2003 och inga resultat finns ännu att rapportera.

Miljö och fattigdomsbekämpning

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
ADB Poverty Environmental Fund	200309–200508	10,0	5,0

Medel avsattes under 2003 till en fond vid ADB med syfte att genom mindre projekt, dels i direkt anslutning till andra ADB-finansierade verksamheter, dels till samarbetsländernas i Asiens egna strategier och planer, utveckla nya angreppssätt och möjligheter för miljöanpassad fattigdomsminskning. NGOs och lokala förvaltningar förväntas spela en betydande roll i genomförandet av de enskilda aktiviteterna. En enskild projektfinansiering från fonden avses inte vara över USD 250,000. Erfarenheterna skall återföras till ADBs normala projektarbete. Hittills har tre projektförslag godkänts, vara ett i Indonesien, men inga resultat finns ännu att redovisa.

Swedish Environmental Secretariat in Asia (SENSA)

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
SENSA	199801–200503	11,4	6,7

SENSA etablerades för att förstärka Sidas fältorganisation för miljöarbete. Det är operationellt sett en arbetsenhet under Sida lokaliserad till svenska ambassaden i Bangkok med uppgift att identifiera/förstärka synergier mellan olika Sida-finansierade verksamheter, utveckla kontakter med och verka för erfarenhetsutbyte mellan aktörer i Asien och i Sverige, samt stärka regionala processer för hållbar utveckling. Geografisk fokusering i en första fas är Sydostasien och Kina och tematisk koncentration Agenda 21 och miljö- och naturresursfrågor med tydliga regionala dimensioner och på miljökonventioner där nord-sydssamverkan är väsentlig.

SENSA arbetar inom fyra prioriterade verksamhetsområden:

- Förbättrat regionalt samarbete i Mekong
- Minskad illegal avverkning av skog och handel med skogsprodukter, vilda djur och växter
- Säker kemikaliehantering
- Hållbar sanitet

Sida övervakar SENSA:s funktioner och operationer/aktiviteter samt godkänner dess verksamhetsplaner. En intern referensgrupp på Sida har skapats för att tillförsäkra delaktighet från Sidas avdelningar samt för att

vägleda SENSE. Utöver detta har en extern rådgivande grupp bildats i Sverige, för att tillse att föreslagna aktiviteter är relevanta och lämpliga för den svenska resursbasen/kompetensen. Det har varit en lång process att få SENSE operationellt och rollfördelningen mellan SENSE, ambassaderna i regionen och Sida i Stockholm har upplevts som otydlig, i synnerhet vad det gäller SENSEs mandat i förhållande till pågående regionala program. SENSEs verksamhet ska utvärderas under 2005.

8.2.6 Forskningssamarbete

Genom åren har åtskilliga försök gjorts för att finna regionala forskningsnätverk i Asien och Sydostasien. I synnerhet har man undersökt förutsättningarna att stödja breda samhällsvetenskapliga forskningsnätverk liknande de som finns i Latinamerika (CLACSO) och Afrika (CODESRIA med flera). Ansträngningarna har emellertid givit lite resultat, då inomasiatiska nätverk förefaller vara svagt utvecklade såväl inom samhällsvetenskaperna som inom andra forskningsområden. Dock finns ett initiativ i denna riktning Asian Political and International Studies Association (APISA), som erhållit ett mindre stöd och som har ambitionen att samla samhällsvetenskapliga forskare från hela Asien. APISA deltar också i en satsning med mål att öka samarbete och utbyte mellan forskare i Syd. Förutsättningarna för bredare regionala samarbeten förefaller dock begränsade. Möjligen beror detta på att forskningskontakter med länder utanför regionen dominerar. En relevant aspekt i detta sammanhang kan vara den starka traditionen att utbilda sig utomlands, vilket skapar förutsättningar till fortsatta akademiska kontakter med USA, Storbritannien, Australien och andra länder som säljer utbildningar. För mer tematiska forskningssamarbeten är dock förutsättningarna bättre.

Rent generellt är stödet till de regionala forskningssamarbetena fokuserat på att generera ny kunskap, men i kombination med kapacitetsbyggande inte minst vad gäller de svagare samarbetsparterna. En iakttagelse från de nätverk som stöds av Sida är den stora skillnaden i forskningskapacitet mellan länder. Samarbete på en ömsesidig nivå kräver ofta speciella kapacitetsinsatser i de svagaste länderna. Med dessa, för samarbetena specifika, kapacitetsinsatser finns goda förutsättningar att de som kommer från en mindre utvecklad forskningsmiljö i de svagare länderna i Sydostasien gynnas av utbyte med dem som kommer från en mer utvecklad forskningsmiljö. Detta är i sig ett viktigt motiv till satsningen på regionala forskningssamarbeten.

Sidas erfarenhet av stöd till regionala forskningsnätverk är blandade. De flesta nätverken visar på mycket goda resultat både avseende forskningskvalitet och mer strukturella och organisatoriska frågor. I de fall svenska forskare är starkt involverade kan samarbetet fungera mycket bra, men i några samarbeten där det saknas en stark institutionell nod i regionen har problem uppstått i samband med övergång till ett starkare regionalt ägande. Vissa problem finns också avseende samordningskapaciteten mellan forskare i regionen. Framför allt gäller detta de nyetablerade stöd och utvecklingen på detta område kommer i dessa fall att avgöra Sidas fortsatta stöd.

Sida kommer att nära följa utvecklingen av regionala forskningsinsatser i Sydostasien. Miljöfrågor prioriteras generellt sett i Sidas stöd till regional forskning i Asien och inom detta område är erfarenheterna över lag mycket goda. Här finns goda möjligheter för en bred satsning på miljöfrågor där forskningsinsatser samverkar med övrigt bistånd. Av speciellt intresse är också förslag som kommer ur eller har länkar

till bilateralt samarbete inriktat på Mekongregionen, till exempel inom områden som rör landsbygdsutveckling och lämpliga innovationssystem, samt ekonomi. Mot bakgrund av erfarenheter från forskningssamarbete i regionen bör samarbetsparten inom ramen för ett sådant stöd vara en etablerad organisation eller struktur.

Sydostasiatiska forskningsnätverk

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
MEKARN	200101–200808	49,4	17,2
EEPSEA	199901–200609	12,0	6,0
SEACSN	200101–200406	20,0	20,0

Research co-operation for livestock-based sustainable agriculture in the lower Mekong basin (MEKARN)

Programmet har utvecklats från ett bilateralt samarbete mellan Nong Lam universitetet i Ho Chi Minh och svenska lantbruksuniversitetet (SLU) i Uppsala. Det bilaterala programmet i Vietnam kopplades till SLUs kursprogram år 2000 och ett nätverk med medlemmar i Vietnam, Kambodja, Laos, Thailand och Sverige bildades. Syftet med nätverket var att befrämja regionalt samarbete i forskning och utbildning för att på så sätt kunna utnyttja de många likheterna vad gäller ekologiska förutsättningar och villkor för jordbruk som finns mellan länderna, samt den specialiserade kunskap som utvecklats av de medverkande instituten. Forskningen fokuserar på betydelsen av boskap i jordbrukets produktionssystem för småbrukare, exempelvis återanvändandet av avfallsprodukter från boskap och jordbruk samt olika aspekter kring användandet av lokala fodersorter. Forskningsresultat presenteras i anslutning till årliga workshops. Kurser på mastersnivå har arrangerats i Laos, Thailand och Vietnam. Vissa forskningsresultat kan appliceras på utveckling av hållbart jordbruk i Mekong-området. Genusaspekter är högst relevanta för denna typ av forskning. I regionen är det kvinnor på landsbygden som ansvarar för en stor del av boskapen. Resultat av forskningen kan förbättra deras situation genom ökad produktivitet och därigenom inkomst. Programmet utvecklas bra men är beroende av att SLU driver det framåt samt fungerar som en medlare. Den nuvarande överenskommelsen fastslår att programmet måste presentera en plan för stärkt regional koordinering och därigenom ökat regionalt ägarskap.

Environmental Economics and Policy in South East Asia (EEPSEA)

Miljöforskning inom samhällsvetenskapen är av stor vikt för att nå en hållbar utveckling, inte minst för att kunna implementera tekniska miljövårdande lösningar på ett kostnadseffektivt och kompetent sätt. EEPSEA har mottagit stöd från Sida sedan starten 1993. Idag utgör Sidas stöd ungefär en tredjedel av EEPSEAs budget. Under sina tio första verksamhetsår har EEPSEA byggt upp kapacitet för att hantera/sprida kunskap om miljöfrågor (vissa av regional karaktär) bland forskare inom samhällsvetenskapen, i huvudsak ekonomer. Man har lyckats med detta genom att bygga på den stora kapacitet ekonomerna i regionen utgör samt genom att anordna kurser och forskningsutbildning. EEPSEA är aktiva i Filippinerna, Indonesien, Kambodja, Kina, Laos, Malaysia, Papua Nya Guinea, Singapore, Sri Lanka, Thailand och Vietnam.

Forskning som finansieras av EEPSEA och som publiceras i forskningsrapporter och policydokument har ett gott anseende i regionen. Forskningen fokuserar på de miljöproblem Sydostasien står inför, både på nationell och regional nivå. Rapporterna om Indonesiens skogsbränder under slutet av 1990-talet har uppmärksammats internationellt och flera forskningsprojekt har resulterat i ändrad politik nationellt, till exempel förbud mot avverkning av vissa trädsorter i Malaysia, kommunal lagstiftning angående avfallshantering på Filippinerna, upprättandet av det första marina naturskyddsområdet i Vietnam²⁶. En aktiv dialog mellan forskare och beslutsfattare har bidragit till framgångsrika förändringar av politiken i syfte att skydda miljön.

South East Asian Conflict Studies Network (SEACSN)

Bildandet av SEACSN var ett resultat av stora ansträngningar från Sida med ursprung i fred och konfliktförebyggande som högt prioriterade områden för svenskt bistånd. Konfliktstudier kan vara kontroversiella och drar nytta av ett jämförande perspektiv vilket är aspekter som legat till grunden för etablerandet av ett regionalt konfliktforskningsnätverk. Efter flera sammankomster som involverade identifiering av institutioner och forskare tog Universiti Sains Malaysia i Penang på sig den regionala samordningen av SEACSN. Nätverket har kontor i Brunei, Filippinerna, Indonesien, Kambodja, Laos, Malaysia, Vietnam, Singapore och Thailand. Institutionen för freds- och konfliktforskning på Uppsala Universitet har haft en aktiv roll i förberedelserna.

Forskning om regionala konflikter eller regionala implikationer av nationella eller lokala konflikter kräver regionalt samarbete, inte minst pga dessas kontroversiella natur och behovet av komparativa studier. Det stora antalet konflikter i Sydostasien är ett resultat av religiösa och etniska motsättningar, oenighet kring nationella gränser, politiska och ekonomiska problem samt tvister om naturresurser och miljöproblem. Konfliktforskning är en ny disciplin med relativt få aktiva forskare i Sydostasien och med stora skillnader mellan länder. Institutioner för konfliktforskning i regionen samarbetar idag i mycket stor utsträckning med institutioner i norr och i Australien snarare än med varandra.

Syftet med Sidas bidrag är att stödja konfliktforskning, få till stånd forskningssamarbete mellan forskare i regionen samt att producera och sprida forskningsrapporter. Utbytesprogrammet för forskare inom SEACSN tjänar ett liknande syfte och bidrar också till att stärka de svagare forskningsmiljöerna och länderna. Nätverket har producerat en relativt stor mängd forskningsrapporter och utbytesprogrammet har varit aktivt. Institutionaliseringsen av nätverket går dock långsamt och diskussioner fortgår kring nätverkets roll och aktiviteter. Mycket arbetet läggs på att öka intresset för freds- och konfliktforskning snarare än på fokuserat forskningssamarbete. En tydligare inriktning på forskning krävs för att Sida ska ingå ett nytt avtal.

Regionala nätverk i Asien

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
AIT RETS	199901–200505	24,5	22,0
ARRPEEC	199901–200505	30,5	28,0
ARRPET	200101–200409	24,0	24,0

²⁶ SARECs årliga rapporter för 2002 och 2003

Nätverken för miljöorienterad teknisk forskning RETS, ARRPEEC och ARRPET

Användningen av fossila bränslen har ökat i mycket snabb takt i delar av Öst- och Sydost Asien på grund av de senaste decenniernas ekonomiska tillväxt och industrialisering. De naturvetenskapliga, tekniska och ekonomiska aspekterna är inte enbart landspecifika utan har en bredare regional och delvis global omfattning. Sedan 1995 har Sida stött två regionala forskningsnätverk, the Asian Regional Research Programme in Energy, Environment and Climate (ARRPEEC) och Renewable Energy Technologies in Asia (RETs in Asia), som syftar till att åstadkomma gemensamma, miljöbefrämjande lösningar till energiproblemen. Inom båda programmen analyseras miljöpåverkan från användningen av fossila bränslen och olika tekniker utvecklas baserade på förnyelsebar energi. Syftet är att minska utsläpp av växthusgaser och hälsofarliga ämnen.

Inom RETs har verksamheten varit inriktad på tillämpad teknisk forskning för att främja produktion och användning av förnybar energi på landsbygden. Programmet har särskilt fokuserats på den fattiga landsbygdsbefolkningens behov av energi, tex i form av enkla solcellssystem, billiga torkanläggningar för jordbruket och produktion av bränslebriketter från skogs- jordbruksavfall. I programmet har deltagit nationella forskningsinstitutioner i Bangladesh, Filippinerna, Kambodja, Laos, Nepal, Thailand och Vietnam. Ett avslutande seminarium med utbildning i de framtagna teknikerna hölls i november 2004.

Inom ARRPEEC studeras energianvändning i städer och industrier och utsläpp av växthusgaser och hälsofarliga ämnen från energiproduktion. Forskningen inriktar sig särskilt på utvecklingen av miljövänliga och energieffektiva teknologier inom elkraftsproduktion, transportsektorn, och små- och medelstor industri. I nätverket deltar forskningsinstitut från Filippinerna, Indien, Indonesien, Kina, Sri Lanka, Thailand och Vietnam.

Beslutsfattare, entreprenörer och teknisk personal har på ett tidigt stadium knutits till både RETS och ARRPEEC. Detta har starkt bidragit till att göra forskningsresultaten kända utanför forskarvärlden och stimulerat dialogen mellan politiker och företagare. Scenarier för olika alternativ för energipolitik har väckt uppmärksamhet i den regionala miljödebatten och forskningsresultaten har påverkat utformningen av energipolitik i flera länder i regionen.

Inom Asian Regional Research Programme on Environment Technology (ARRPET), som erhållit Sida-stöd sedan 2001, sökes lösningar till urbana miljöproblem. Forskningen handlar speciellt om rening och återvinning av hushålls och industrivatten, avfallshantering, förbättring av luftkvalitet i storstäder, samt behandling och hantering av farligt industriavfall. Svenska rådgivare bidrar till överföringen av svenskt miljökunnande via nätverket till de deltagande forskningsinstitutionerna i Filippinerna, Indien, Indonesien, Kina, Malaysia, Sri Lanka, Thailand och Vietnam.

Alla de tre nätverken samordnas av Asian Institute of Technology (AIT) i Bangkok. Det finns ett starkt regionalt ägarskap i nätverken och organisationerna fungerar väl. Kapacitetsmässigt är de deltagande länderna på olika nivåer, men samarbetet med de starkare länderna har bidragit till förstärkning av forskningskapacitet hos de svagare samarbetsparterna.

Swedish Research Links

Swedish Research Links är ett program som startats i syfte att uppmuntra samarbete mellan svenska forskare och forskare i Sydafrika, Mellanöstern och Nordafrika samt Asien. Samlade ansökningar för finansiering av gemensamma aktiviteter kan lämnas årligen. Det svensk-asiatiska partnerskapet för forskning tog emot den första omgången ansökningar 2002. Majoriteten av de inkomna ansökningarna har gällt naturvetenskap, teknologi och miljö. Intressenter/motparter återfinns framförallt i Kina, Indien, Vietnam och Bangladesh. Några ansökningar rörde interregionalt samarbete mellan Malaysia och Indien, Filippinerna och Vietnam samt mellan Indien och Thailand.

Regional medverkan i internationell forskning

Forskare i Sydostasien deltar i flera Sida-stödda internationella forskningsprogram inriktade på problem som har elementär betydelse för fattigdomsbekämpning samt hållbar och social utveckling. De största programmen hanterar hälsa och jordbruksutveckling i ett brett perspektiv. De överblickar pågående forskning och identifierar eventuella luckor i densamma. Man riktar också forskning till att fylla sådana luckor och till detta engagerar man forskare från utvecklingsländer. Det är främst forskare från utvecklingsländer med en stark forskningsbas som kan dra nytta av dessa program, till exempel Thailand, Indonesien och Filippinerna.

Ett liknande fokus på relativt starka länder har även dominerat i flera internationella organisationer inriktade på kapacitetsutveckling i grundläggande vetenskaper, exempelvis matematik, fysik, kemi och biologi. Dessa organisationer är Third World Academy of Sciences (TWAS) in Trieste, International Science Program (ISP) in Uppsala and International Foundation for Science (IFS) in Stockholm. Sida har i sina nuvarande överenskommelser uppmanat dessa organisationer att utveckla en starkare koppling till de minst utvecklade länderna. Organisationerna har traditionellt försett forskare i Sydostasien med stipendier men i vilken utsträckning länder i Sydostasien är involverade i övrigt är inte helt enkelt att utläsa från deras rapportering

Internationellt forskningssamarbete av relevans för Sydostasien omfattar stödet det Internationella Vaccininstitutet (International Vaccine Institute, IVI) i Sydkorea. IVI är ett internationellt center för forskning, utbildning och teknisk assistans för vacciner som behövs i utvecklingsländer. IVIs senaste större aktiviteter och framgångar är bildandet av ett multinationellt och multidisciplinärt program för att påskynda utvecklingen och introduktionen av vacciner mot de vissa infektioner. IVI har ett nära samarbete med Världshälsoorganisationen och den globala alliansen för vacciner och immunisering (Global Alliance for Vaccines and Immunization, GAVI) vad gäller att prioritera, göra upp strategier och genomföra vaccinrelaterade aktiviteter. Mottagarländerna är Bangladesh, Indien, Indonesien, Kina, Pakistan, Thailand och Vietnam.

Stöd ges till den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning CGIAR. CGIAR stödjer ett nätverk med 15 internationella forskningsinstitut, varav de flesta är baserade i syd. Totalt sex av instituten återfinns i Asien och av dem tre i i Sydostasien: International Rice Research Institute (IRRI) på Filippinerna, Centre for International Forestry Research (CIFOR) i Indonesien och International Fish Centre/ICLARM i Malaysia. CGIARs forskningsagenda inkluderar både strategisk och tillämpad forskning. Vid starten 1971 fokuserade CGIAR i huvudsak på olika grödor men idag har forskningsagendan utökats till att inkludera

hela spektret av problem som påverkar jordbrukets produktivitet. Dessa problem kopplas till bredare frågor av vikt som fattigdomsbekämpning, hållbar förvaltning av naturresurser, skyddande av biologisk mångfald och landsbygdsutveckling. CGIAR identifierar områden med otillräcklig forskning och kanaliserar stöd till dessa områden. På systemnivå motsvarar de regionala utgifterna för Asien ca 33 procent. I vilken utsträckning detta avser de sydostasiatiska länderna framgår inte av rapporteringen.

Sidas u-landsforskningsråd

Omkring 10 procent av Sidas forskningsbudget tilldelas utvecklingsforskning i Sverige. År 2003 beviljades 100 MSEK till forskningsprojekt, inkluderat bidrag från SAREC och andra avdelningar på Sida. Anslag ges till forskare vid svenska institut för forskning inom fem områden prioriterade av forskarvärlden: naturresurser och miljö; hälsoforskning; naturvetenskap och teknologi; ekonomiska, sociala och politiska dimensioner av utveckling samt humaniora, utbildning och kultur. Totalt 291 projekt mottog ekonomiskt stöd under 2003. Av dessa var 103 inriktade på Asien²⁷.

8.2.7 Övrigt samarbete

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
Svenska Institutets utbytesprogram Asien	199811–200412	7,0	6,0
WB ASEM Trust Fund I–II ²⁸	199808–200512	18,5	9,2

På uppdrag av Sida administrerar Svenska Institutet (SI) sedan 1998 ett program för expertutbyte med vissa länder i Asien. Programmets syfte är att genom resebidrag stödja kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan Sverige och u-länder inom områden som efterfrågas av de berörda u-länderna och där Sverige anses ha en särskild kompetens. Enligt en intern SI-studie berörde omkring 70% av utbetalningarna under perioden 1998–2002 länderna i Sydostasien. Det största enskilda ämnesområdet var demokrati och mänskliga rättigheter, följt av miljö och utbildning som andra mer framträdande områden.

Svenskt stöd utgår sedan 1998 via Sida för delfinansiering av ASEM Trust Fund (ATF). Fonden inrättades efter beslut av EU:s regeringschefer som en respons på den asiatiska finanskrisen. Fondens syfte är att genom teknisk assistans och utbildning stödja omstruktureringar i finans- och företagssektorerna samt reformer inom de sociala sektorerna. Fondens ursprungliga slutdatum var 31 december 2001, men redan 2000 förutsågs behov av att förlänga dess livstid och ATF2 inrättades som löper fram till slutet av 2004.

8.2.8 Enskilda organisationer

Sida finansierar sedan många år huvuddelen av SNFs samarbetsprogram med miljö- och naturvårdsorganisationer i utvecklingsländer. Genom att stärka kapaciteten hos enskilda organisationer och nätverk och samarbete kring vissa gemensamma problem strävas mot en ekologiskt hållbar utveckling. Programmet möjliggör en värdefull dialog mellan nord och syd, med ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och idéer samt förmedling av kontakter och information. Programmet ger vidare ett underlag för ett informations- och opinionsarbete i Sverige kring våra konsumtionsmön-

²⁷ En detaljerad lista över projekt som berör Sydostasiatiska problem kan genereras från SARECs databas IDRIS

²⁸ Ingår i belopp för MR och demokrati i tabell i 8.1

sters inverkan på miljöförhållanden i utvecklingsländerna. I Sydostasien har SNF samarbetat med ett tiotal organisationer och nätverk i Indonesien, Thailand, Filippinerna samt Malaysia. Stödet till Sydostasien beräknas motsvara utbetalningar om 0,5 till 1 miljon kronor om året.

Third World Network, baserat i Malaysia, arbetar med att föra fram alternativa strategier rörande biologisk och genetisk mångfald, uthålligt jord- och skogsbruk samt internationella regelverk för handel och investeringar. TWN spelade bl.a. en ledande roll som organisatör av delar av EO-processen inför och under WSSD i Johannesburg, på uppdrag av WSSD-sekretariatet, och deltog aktivt i förhandlingar kring genomförandet av biosäkerhetsprotokollet. TWNs bedömning är att arbetet främst lett till ökad förståelse för utvecklingsperspektiven hos EO i nord och även hos en del beslutsfattare. Samarbetet har bidragit till att stärka TWNs kapacitet på klimat- och biosäkerhetsområdena, och ökat integrationen av miljöfrågorna med utvecklingsarbetet.

SEARICE, baserade på Filippinerna, samordnar ett nätverk av lokala organisationer och projekt kring genetiska resurser och uthålligt jordbruk i Sydostasien. De viktigaste kapacitetsutvecklande resultaten av stödet via SNF är ett ökat intresse från det civila samhället, tex kyrkan, MR-organisationer, kvinnor, urbana fattiga och media för dessa frågor. SEARICE har kunnat påverka beslutsfattare och genom att etablera direktkontakter och uppger att samarbetet med SNF varit värdefullt i utbyte av information om genmodifierade organismer, patentfrågor och TRIPS, samt samarbete kring Johannesburg.

TERRA, ett regionalt nätverk baserat i Thailand, analyserar inverkan på naturresurser och lokalsamhällen av utvecklingen i Mekongregionen, främst vad gäller stora damm-, väg- och skogsprojekt. TERRAs strategi är att utveckla kapaciteten hos lokalsamhällenas organisationer, snarare än att själv opinionsbilda. Lokala organisationer stödda av TERRA är numera ofta aktiva aktörer i debatten då infrastrukturprojekt planeras.

I Indonesien utgår stöd till paraplyorganisationen Walhi, som bland annat drivit moratorium för nya avverkningslicenser av naturskog. Här har man konstaterat att skogsfrågorna fått större genomslag i media, ökad uppmärksamhet hos makthavare och att lokalbefolkningen har större medvetenhet och kunskap om hur skogsexploatering påverkar dem och vilka lagliga rättigheter man har. SNF stödjer även Wahlis informationsarbete mot storskalig produktion av tropiska råkor.

I Thailand bedrivs samarbete med Biothai, vars program syftar till förbättrad policy för biologisk mångfald och bioteknik, som tar hänsyn till böndernas och bysamhällenas roll i bevarandet och användningen av de genetiska resurserna. Ett av de viktigaste resultaten är att lokalsamhällenas rätt till de växtgenetiska resurserna stärkts, och bonderörelsen blir nu i högre grad inbjudna till policydiskussioner.

MASIPAG i Filippinerna bedriver arbete för att bevara och förädla lokalt utsäde och för att sprida kulturellt och ekologiskt anpassade jordbrukstekniker bl.a. genom utbildning av småbönder. Lokala ris- och majssorter har tagits fram som enligt egen utsäde avkastar mer än konventionell odling. Man har även i vissa fall lyckats påverka lokala myndigheter att ge finansiellt eller politiskt stöd till ekologiskt hållbara jordbruk.

I Filippinerna har CPA fått stöd för att driva opinionsbildning kring stora vattenkraftprojekt som hotar lokalsamhällenas uthålliga utnyttjande av naturresurserna. CPA har byggt upp kapacitet för att bevaka exploateringen och har därmed kunnat genomföra ett omfattande analysarbete av planerade dammprojekt och deras konsekvenser, folk-

bildningsinsatser på bynivå samt produktion av enklare fakta- och studiematerial. En utvärdering pekade på en klar höjning av kunskaper och medvetande vid dammbyggen och dess sociala och ekologiska effekter i lokalsamhällena, vilket gjort att lokalsamhällena fått en starkare tillit till sin förmåga att föra sin egen talan mot myndigheter utan att behöva söka hjälp av utomstående experter.

Den sammanlagda bedömningen av stödet som går via SNF är att det erbjudit en kostnadseffektiv kanal att nå projekt som Sida själv svårigen skulle kunna hitta eller administrera²⁹ och att programmet i stort nått sina mål. Även nätverkandet mellan syd-organisationerna har ökat. Den systemrevision av SNF som genomförts under 2004 pekar dock på att det ämnesspecifika och påverkansarbetet haft en högre prioritet än det organisationsutvecklande, och att det senare området varit svårare att sätta upp mål för och mäta. SNF arbetar därför för närvarande med att ta fram former för att bättre utnyttja kunskaperna om föreningsbyggande samt att tillsammans med partnerorganisationerna förbättra formerna för enhetlig resultatredovisning

8.2.9 Humanitärt stöd

Insats	Avtalsperiod	Total budget	Utbetalningar 1999–2003
SRK/IFRC 2002–2003	200201–200410	5,7	5,7
ICRC 2000–2003	200001–200406	9,6	9,6

Regionen har återkommande drabbats av naturkatastrofer. Den höga befolkningstätheten i kombination med hög frekvens av extrema väderhändelser i riskområden gör att många drabbas. Det är i regel de fattiga med minst marginaler som är mest utsatta och har sämst förutsättningar att hantera kriser. Omsorg om miljön och hantering av naturresurser har betydelse för att förebygga naturkatastrofer och mildra dess konsekvenser. Vid rehabilitering efter naturkatastrofer är det särskilt viktigt att investera så att riskerna för att människor drabbas på nytt minskar. Det humanitära biståndet har kunnat lindra följderna när krisen varit ett faktum. I viss mån har det också bidragit till att förbättra beredskapen att hantera kriser.

I stödet till svenska Röda korset (SRK) och internationella Röda Kors- och Halvmånefederationens (IFRC) verksamhet i Sydostasien har ingått landprogrammen i Kambodja, Indonesien, Burma och regionaldelegationen i Bangkok. De nationella föreningarna har stärkt sin organisatoriska kapacitet och beredskap att förebygga och hantera hälsoproblem och katastrofer. Behoven av stöd utifrån har varierat liksom kapaciteten hos de nationella föreningarna. Under 2003 fasades samarbetet med föreningarna i Vietnam och Östtimor ut och under 2004 Indonesien.

Sida har även givit stöd till Internationella Röda Kors-kommitténs (ICRC) arbete i Sydostasien. ICRCs regionaldelegations ansvarsområde omfattar Kambodja, Kina, Mongoliet, Nordkorea, Sydkorea, Laos, Thailand och Vietnam. I arbetet har ingått upplysning om internationell humanitär rätt bland vissa utvalda grupper, påverkan på stater att ratificera humanitära konventioner och att införa och bidra med utbildning i humanitär rätt i militärutbildning. Därutöver har ICRC besökt fångar, givit krigsskadade från Burma tillgång till sjukvård och i Kambodja,

²⁹ COWI 1999 Sida's Learning from NGOs and International Organisations in the Area of Environment

Kina och Nordkorea bedrivit stöd för protesverksamhet. SARS-epidemin innebar ett avbrott för vissa av ICRCs planerade aktiviteter i regionen under 2003.

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
sida@sida.se, www.sida.se